

Inese Danga

NO IEDZĪVOTĀJU FORUMA LĪDZ KOPIENU FILANTROPIJAI:

iespējas un pieredze

Latvijā

Inese Danga

NO IEDZĪVOTĀJU FORUMA LĪDZ KOPIENU FILANTROPIJAI:

iespējas un pieredze
Latvijā

Rokasgrāmata

TALSU

NOVADA FONDS

2006

Izdevuma sagatavošanu un iespiešanu finansēja:

Baltijas – Amerikas
Partnerattiecību programma

Eiropas Savienība

Par izdevuma saturu pilnībā atbild Talsu novada fonds, un tas nevar tikt uzskatīts par dokumentu, kas pauž Eiropas Savienības vai Latvijas Republikas oficiālo viedokli. Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programma ir ASV Starptautiskās attīstības aģentūras un Atvērtās sabiedrības institūta kopīgi finansēts fonds, kura darbību Latvijā administrē Sorosa fonds Latvija.

Pateicība

Rokasgrāmatas tapšanā vēlos izteikt pateicību Talsu novada fonda valdes priekšsēdētājam Marekam Indriksonam par piedāvājumu strādāt pie šīs grāmatas sagatavošanas un par sniegto informāciju grāmatas tapšanā.

Vēlos pateikties Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas direktorei Ievai Moricai par atsaucību un konsultācijām.

Izsaku pateicību fonda "Ziedot" valdes priekšsēdētājam Rūtai Dimantai par padomu un atbalstu izdevuma sagatavošanā.

Rokasgrāmatas tapšana nebūtu iedomājama bez iedzīvotāju forumu rīkotāju un kopienu fondu pārstāvju rūpīgi sagatavotās informācijas. Paldies Lielvārdes attīstības fonda valdes priekšsēdētājam Andrim Gribustam un valdes loceklei Ilzei Kreišmanei, Alūksnes novada fonda projektu koordinatorei Ritai Kļitko, Valmieras novada fonda valdes priekšsēdētājam Ansim Bērziņam un Madonas novada fonda valdes priekšsēdētājai Dzintrai Grīslējai. Grāmatas tapšanās procesā nozīmīgu ieguldījumu deva tās redaktore Kristīne Liepiņa.

***Paldies visiem!**
Inese Danga*

Saturs

Priekšvārds	5
1. Ievads	7
1.1. Ieskats iedzīvotāju līdzdalībā un kopienu filantropijā	
1.2. Kopienu filantropijas attīstības pirmsākumi Latvijā	
2. Iedzīvotāju forums	13
2.1. Iedzīvotāju foruma mērķi un uzdevumi	
2.2. Iedzīvotāju foruma sagatavošana	
2.3. Iedzīvotāju foruma norise	
2.4. Aktivitātes pēc foruma	
2.5. Kopsavilkums	
3. Kopienu fondi	27
3.1. Kopienu fondu darbības pamatprincipi	
3.2. Līdzekļu piesaistes jautājumi kopienas fondā	
3.3. Kopienas fonds – platforma sadarbībai	
3.4. Kopienas fonda izveides process	
3.5. Kopienu fondu salīdzinošā tabula	
3.6. Latvijas kopienu fondu apraksts	
Pēcvārds	53
Pielikumi	
Jēdzienu skaidrojumi	54
Informatīvie resursi	56

Priekšvārds

Mūsu rokās ir nonākusi rokasgrāmata "No iedzīvotāju foruma līdz kopienu filantropijai: iespējas un pieredze Latvijā".

Šī ir pirmā grāmata Latvijā, kas vienkopus sniedz praktisku un noderīgu informāciju visiem, kam ir vēlme darboties sava pagasta, pilsētas, kā arī valsts attīstības labā.

Jau kopš 2001. gada kopienu filantropijas ideju Latvijā ir palīdzējusi iedzīvināt un attīstīt Baltijas – Amerikas partnerattiecību programma (BAPP). Līdz šim brīdim ar BAPP atbalstu aktīvi vietējie iedzīvotāji ir izveidojuši piecus kopienu fondus - Talsos, Lielvārdē, Alūksnē, Valmierā un Madonā, kas kā gaišas zvaigznītes mirdz Latvijas kartē. Fondu darbība ir iedvesmojusi cilvēkus arī citās Latvijas vietās veidot līdzīgas organizācijas savā pusē. Šī rokasgrāmata sniegs konkrētus padomus, kā no idejas nonākt līdz rezultātam. Grāmata sniegs padomus arī tiem iedzīvotājiem, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem un pašvaldībām, kas vēlas uzlabot savstarpējo sadarbību un dialogu, rīkojot iedzīvotāju forumus.

Kopienu filantropija un kopienu fondi cilvēkiem dod iespējas - iesaistīties, darboties, ziedot un gūt prieku, realizējot savas idejas vietējās sabiedrības – kopienas - labā:

- nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotāju grupām kopienu fondi sniedz iespēju gūt finansējumu ideju un projektu realizācijai;
- iedzīvotājiem, uzņēmējiem un pašvaldībām kopienu fondi ir iespēja dot ieguldījumu dzīves kvalitātes uzlabošanā savā kopienā;
- kopienu fondu aktīvistiem fondi ir iespēja radīt profesionālu un uzticamu struktūru vietējās filantropijas veicināšanai.

Novēlu grāmatas lasītājiem gūt jaunas idejas, uzmundrinājumu un rast padomus, kā darīt labus darbus katru dienu.

Ieva Morica,

Baltijas Amerikas Partnerattiecību programmas direktore

Mēs zinājām, ka Talsu pusē ir aktīvas nevalstiskās organizācijas, atsaucīgi uzņēmēji un pašvaldība. Taču kā strādāt visiem kopā – tā bija jauna pieredze, ko mums deva dalība Baltijas Amerikas partnerattiecību programmas projekts iedzīvotāju līdzdalības un kopienu filantropijas veicināšanā. Uzsākot kopienu filantropijas idejas iedzīvināšanu Talsu pusē, mēs ņēmām vērā tās aktivitātes un tradīcijas, kas mums raksturīgas. Mēs sapratām, ka mēs vēlamies aktīvu sabiedrību, kas nepaļaujas uz gadījumu vai ārēju palīdzību, bet kas pati uzņemas iniciatīvu un atbildību par savu dzīvi. Ar kopienas fonda aktivitātēm mēs esam uz šī ceļa.

Tā bija liela uzdrīkstēšanās un atbildība pirmajiem Latvijā dibināt kopienas fondu. Uzņemoties šo iniciatīvu, varbūt ne visi nojauta, kā tā attīstīsies, bet esam gandarīti par sasniegto. Kā pirmajam kopienas fondam mums ir uzkrāta praktiskā darba pieredze, ar ko dalīties. Bez sava tiešā ikdienas darba ar vietējo sabiedrību mēs labprāt stāstām par savu pieredzi. Arī šī rokasgrāmata ir viens no veidiem, kā sniegt atbildes uz tiem daudzajiem jautājumiem, ko mēs saņemam ikdienā no visām Latvijas malām. Pateicoties Baltijas - Amerikas partnerattiecību programmas aktīvai darbībai, mums ir iespēja iepazīstināt arī ar citu Latvijas kopienas fondu pieredzi.

Novēlu visiem interesentiem gūt gan teorētisko, gan praktisko informāciju, ko šī rokasgrāmata Jums var sniegt jaunu iniciatīvu iedzīvināšanā savā apkaimē!

Mareks Indriksons,

Talsu novada fonda valdes priekšsēdētājs

(2003-2006)

1. IEVADS

1.1. Ieskats iedzīvotāju līdzdalībā un kopienu filantropijā

Nereti pašvaldību un valsts institūcijās strādājošie sūdzas par cilvēku kūtrumu – sabiedriskās apspriedes interesē tikai dažus, semināros vairāk ir tukšu krēslu nekā pilnu, aptaujas anketas cilvēki aizpilda tikai pēc lielas pierunāšanas. Tomēr dažās pašvaldībās izdodas cilvēkus iesaistīt lēmumu pieņemšanā un to izpildē. Kāpēc tā? Kādi priekšnoteikumi veicina cilvēku aktīvu līdzdarbošanos?

Pastāv vairāki sabiedrības līdzdalības veidi, kādos iedzīvotāji var līdzdarboties un/vai izteikt savu viedokli, un viens no tiem ir iedzīvotāju forums. Tas veicina dažādu sabiedrības grupu un sektoru – pašvaldību, nevalstisko organizāciju (NVO) un biznesa – līdzdalību un sadarbību.

Iedzīvotāju forums ir iedzīvotāju saiets, kura laikā iedzīvotāji sanāk kopā, vērtē pilsētas un savas dzīves vides kvalitāti un pieņem lēmumus par pārmaiņām, ko vēlas piepildīt jau tuvākajā nākotnē, un vienojas par to, ko un kādā veidā varētu pašu spēkiem mainīt un izdarīt.

Iedzīvotāju foruma ideja balstās uz iedzīvotāju iesaistišanu lēmumu pieņemšanas procesā un arīdzan veicina personiskas atbildības uzņemšanos par pieņemto lēmumu īstenošanu. Iedzīvotāju forums ir viena no metodēm, kas nodrošina jēgpilnu un motivējošu līdzdalību.

Iedzīvotāju līdzdalībai ir cieša saikne ar kopienu filantropijas būtību, jo mērķtiecīga labdarība jeb filantropija var veiksmīgi attīstīties tikai tādā sabiedrībā, kas ir aktīva, saliedēta un atbildīga.

Kopienu filantropija, tāpat kā filantropija, ir naudas, laika, prasmju vai citu resursu ziedošana sabiedriska labuma mērķiem, taču norisinās konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā un veicina konkrētās kopienas dzīves uzlabošanu un attīstību. Kopiena šajā kontekstā apzīmē noteiktu ģeogrāfisku teritoriju – pilsētu, pagastu vai novadu.

Kopienu filantropija ir samērā jauns jēdziens, kas Latvijā ienāca 2001.gadā līdz ar Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas (BAPP) pilotprojektu "Iedzīvotāju līdzdalība un kopienu filantropija". Kopienu filantropija pēc būtības nav jauna parādība Latvijā. Tā var izpausties un ir pazīstama kā labdarības aktivitātes, kas notiek noteiktā

ģeogrāfiskā teritorijā – novadā, pilsētā vai pagastā. Līdz šim kopienu filantropija visbiežāk bija pazīstama kā neplānota un spontāna palīdzība krīzes situācijās vai nejauša reakcija uz kādu ziedojuma lūgumu. Taču līdz ar BAPP projektu tika attīstīta jauna kopienu filantropijas izpausmes forma – izveidoti jauna veida kopienas fondi.

Kopienas fonds ir neatkarīga labdarības organizācija, kas darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā – pilsētā vai novadā, piesaistot līdzekļus no vietējiem ziedotājiem un piešķirot tos vietējām nevalstiskām organizācijām vai sabiedrības grupām, lai īstenotu sabiedriska labuma mērķus, kas veicina vietējo attīstību un dzīves kvalitāti konkrētajā teritorijā.

Kopienas fonds nodrošina plānotas un mērķtiecīgas kopienu filantropijas attīstību. Visā pasaulē ir pazīstami dažādu veidu fondi, kuru rīcībā jau dibināšanas brīdī ir nepieciešamie finansu resursi, vai arī tie jāpiesaista fonda darbības procesā. Piemēram, privātie fondi - tos veido konkrētas privātpersonas līdzekļi vai liels mantojums (piem., Rokfelleru fonds); korporatīvie fondi – tos veido viena vai vairāku uzņēmumu ziedojumi vai ieguldījumi, ko tie veic kādā sev interesējošā nozarē (mākslā, zinātnē, sociālajā jomā); tematiskie fondi, kas piešķir līdzekļus kādai konkrētai tēmai vai problēmai; operacionālie fondi – paši īsteno projektus un nepiešķir līdzekļus citiem projektu vai iniciatīvu īstenotājiem (pārsvārā Latvijā darbojas šādi fondi); un kopienu fondi (no angļu val. - *community foundations*), kas darbojas noteiktā teritorijā, piesaistot vietējos resursus un atbalstot vietējās iniciatīvas.

Iedzīvotāju forums ir viens no iedzīvotāju līdzdalības veidiem, kas nereti ir palīdzējis tālāk izveidot kopienu fondus. Iedzīvotāju forums kā sabiedrības līdzdalības veicināšanas modelis, kā arī kopienu fondi ir veidojušies ar BAPP saturisku un finansiālu atbalstu. Liela nozīme Latvijas kopienu fondu izveidē ir bijusi zināšanām un iemaņām, kas gūtas starptautiskā apmācību un pieredzes apmaiņas procesā ASV, Polijā, Slovākijā, Čehijā un Krievijā. Šajā izdevumā ir apkopota astoņu Latvijā notikušo iedzīvotāju forumu pieredze un sniegts kopienu fondu apraksts. Kopienu fondu raksturojums šajā gadījumā tiek balstīts uz piecu Latvijas kopienu fondu darbību – Talsu novada fonda, Lielvārdes attīstības fonda, Alūksnes novada fonda, Valmieras novada fonda un Madonas novada fonda veiktajām aktivitātēm un īstenoto politiku. Jāatzīmē, ka līdzīgas programmas ir ieviestas arī Lietuvā un Igaunijā, kur arī darbojas Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programma.

1.2. Kopienų filantropijas attīstības pirmsākumi Latvijā

Viens no pilsoniskās sabiedrības attīstības stūrakmeņiem ir aktīvas un stabilas nevalstiskās organizācijas. Vērojot nevalstisko organizāciju finansējuma avotus 90. gadu beigās, bija saskatāma dominējoša tendence - līdz pat 80% no organizāciju budžetiem veidoja ārvalstu palīdzības fondu un vēstniecību sniegtais finansējums. Skaidri bija redzama Latvijas virzība uz Eiropas Savienību, kas ārvalstu finansētājiem bija zīme, ka Latvija sasniegusi pietiekamu attīstības līmeni un palīdzība šādā finansējuma formā vairs nav nepieciešama. Pat vēl vairāk - Latvija no palīdzības saņēmējas valsts kļūst par palīdzības sniedzēju citām mazāk attīstītām valstīm. Šis pārmaiņas nozīmē, ka līdzšinējais ārvalstu finansējums ir jāaizstāj ar Eiropas Savienības līdzekļiem un vietējo ziedotāju - uzņēmumu un privātpersonu - ziedojumiem. Jautājums, kas palika atklāts - vai nevalstisko organizāciju sektors ir šīm pārmaiņām gatavs? Vai izmaiņas finansējuma avotos nekavēs pilsoniskās sabiedrības aktivitātes? Jaunajā situācijā pastāv virkne priekšnosacījumu veiksmīgai līdzekļu piesaistei. Lai pretendētu uz Eiropas Savienības finansējumu, ir jābūt formāli reģistrētai organizācijai, kas atbilst pietiekami daudziem kritērijiem - organizācijai jābūt spējīgai gan sagatavot projektu, gan arī atbilstoši visām prasībām to īstenot. Bez tam organizācijai jāspēj arī avansā segt daļu izdevumu no sava budžeta. Finansējums nav pieejams neformālām interešu grupām, kā arī nav mērķtiecīgi ieguldīt resursus projektos, kam vajadzīgi salīdzinoši nelieli finanšu resursi. Turklāt, privātā un korporatīvā labdarība Latvijā arī vēl attīstās, līdz ar to organizācijām ir salīdzinoši grūti piesaistīt līdzekļus no šiem avotiem. Tāpat novērotais liecina, ka organizācijām jābūt strādāt ar ziedotājiem un gūt atbalstu savai darbībai, trūkst dažādas prasmes un iemaņas veiksmīgai ziedojumu piesaistei, to administrēšanai un atskaišu veikšanai.

Izvērtējot esošo situāciju, Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programma par vienu no savas darbības mērķiem noteica stiprināt filantropijas kultūru Latvijā. Tās mērķis bija veicināt jaunu un stabilu finanšu avotu veidošanos pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu nodrošināšanai. Viena no sākotnējām BAPP iniciatīvām bija Nevalstisko organizāciju centra atbalstīšana darbā ar korporatīvajiem ziedotājiem. Tā rezultātā sadarbībā ar Hansabanku izveidojās labdarības portāls www.ziedot.lv. Otrs virziens filantropijas attīstībā Latvijā ir iedzīvotāju līdzdalības un kopienu filantropijas attīstība, kas praktiski izpaudās kā iedzīvotāju foruma kā sabiedrības līdzdalības veicināšanas modeļa ieviešana un kopienu fondu izveide, lai reģionu līmenī nodrošinātu atbalstu vietējām iniciatīvām.

Iedzīvotāju forumu un kopienu fondu pirmsākumi Latvijā aizsākās 2001. gadā, kad BAPP izsludināja projektu konkursu pilotprojekta "Iedzīvotāju līdzdalība un kopienu filantropija" īstenošanai. Konkursa kārtībā tika noteikti starptautiskie projekta konsultanti *Antioch New England Institute (ASV)*, bet par nacionālo atbalsta organizāciju Latvijā kļuva Nevalstisko organizāciju centrs; savukārt, kopienu līmenī tika izraudzītas

divas vietējas organizācijas – Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centrs Talsos un Lielvārdes ārzemju sakaru un izglītības veicināšanas birojs. Abu vietējo organizāciju uzdevums bija potenciāli attīstīt iedzīvotāju līdzdalības un kopienu filantropijas idejas savas darbības teritorijā. Galvenie kritēriji vietējo organizāciju izvēlē bija šādi:

- cieša saikne ar vietējo sabiedrību;
- organizāciju vadībā ir sabiedrībā atzīti vietējie līderi, kuriem ir laba sadarbība ar vietējiem uzņēmējiem un pašvaldību;
- spēja veidot koalīciju;
- spēja piesaistīt vismaz 5000 USD no vietējiem finansētājiem, lai atbalstītu vietējo iedzīvotāju projektus;
- finansiālā stabilitāte un caurspīdīga finansu darbība.

Pirmā šī pilotprojekta fāze tika vērsta uz iedzīvotāju līdzdalības veicināšanu, tika rīkoti iedzīvotāju forumi. Ar foruma ideju pilotprojekta īstenotājus iepazīstināja *Antioch New England Institute* (ASV) pārstāvji, kas šo modeli attīstījuši ASV, tāpat to iedzīvinājuši arī vairākās Eiropas pilsētās. Šis līdzdalības modelis paralēli tika attīstīts arī Lietuvā un Igaunijā. Latvijā tika rūpīgi analizētas modeļa priekšrocības un trūkumi, meklēta Latvijas iedzīvotāju mentalitātei piemērota pieeja, kas aprobēta pirmajos iedzīvotāju forumos, kas notika Lielvārdē un Talsos. Pirmo iedzīvotāju forumu rezultāti liecināja, ka iedzīvotājiem ir interese līdzdarboties un iedzīvotāju forums ir veids, kā ieinteresēt un motivēt iedzīvotājus būt līdzdalīgiem savas apkārtējās vides veidošanā un attīstībā.

Savukārt, otrā pilotprojekta fāze bija veltīta kopienu filantropijas jēdziena apgūšanai. Tās ietvaros tika piesaistīti konsultanti no *Charities Aid Foundation* Krievijas pārstāvniecības, notika studiju vizītes uz Čehiju un Slovākiju, kā arī darbs Talsos un Lielvārdē, lai izveidotu vietējos kopienu fondus.

Kopienu fondu izveides process un tā rezultāts abās pilsētās – Lielvārdē un Talsos - izvērtās atšķirīgi. Tas tikai stiprināja kopienu filantropijas iniciatīvas atbalstītāju pārliecību, ka kopienas fonda izveide katrā vietā ir unikāla un nav vienotas receptes, kā to veikt. Taču pastāv virkne pamatnosacījumu, kas jāņem vērā fonda izveides procesā. Priekšstatu par to var gūt no izklāsta par to, kā fondu izveides process norisinājās Talsos, Lielvārdē, Alūksnē, Valmierā un Madonā.

Iedzīvotāju forums bija pamats, lai Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centrs Talsos uzsāktu diskusiju par kopienas fonda izveidi. Centra darbinieki ar mērķi apzināt iespēju un interesi veidot kopienas fondu aicināja uz diskusijām foruma dalībniekus. Tika apspriesta iespēja, ka fonds pēc iedzīvotāju foruma gādātu par iedzīvotāju ierosināto projektu finansēšanu. Centra pārstāvji apguva informāciju par kopienu fondiem, ko sniedza nacionālā atbalsta organizācija un starptautiskie projekta konsultanti, kā arī pētīja interneta resursus un citu pieejamo literatūru. Pusgada laikā pēc foruma notika

12 diskusijas, kur katrā no tām piedalījās 5 – 7 cilvēki, kas papildināja un komentēja katras iepriekšējās diskusijas dalībnieku ierosinājumus un attīstīja jaunas idejas. Kopumā diskusijās bija iesaistīti ap 70 cilvēku, no kuriem 45 piekrita kļūt par Talsu novada fonda dibinātājiem, katru gadu ziedojot fondam vismaz LVL 20. Analizējot starptautisko praksi un uz klausot vietējo iedzīvotāju viedokļus, talsenieki nonāca pie Latvijas apstākļiem piemērota un iespējama kopienas fonda modeļa, kas ir raksturīgs tikai Latvijā. Talsu novada fonds ir īpašs ar to, ka tas bija pirmais šāda veida fonds Latvijā. Arī starptautiskā mērogā Talsu novada fonds ir unikāls ar plašu iedzīvotāju līdzdalību un iesaisti gan ziedošanā, gan lēmumu pieņemšanā par ziedojumu izlietojumu. Katram, kas ziedojis fondam vismaz LVL 20, ir iespēja piedalīties balsošanā par atbalstāmajiem projektiem. Tas ir būtisks ieguvums un motivācija ziedotājiem. Talsu novada fonda pieredze, iesaistot privātpersonas labdarībā, pierāda faktu, ka Latvijā ir liels privātpersonu ziedošanas potenciāls, kas līdz šim nav ticis pienācīgi novērtēts.

Pēc iedzīvotāju foruma lielvārdieši kopienas fonda izveidei izvēlējās uzrunāt uzņēmējus kā potenciālos ziedotājus, lai tie sniegtu atbalstu iedzīvotāju izloloto ideju īstenošanai. Uz fonda dibināšanas sapulci sanāca 14 vietējo uzņēmumu pārstāvji un viena privātpersona, kas vienojās ik gadu atbalstīt fondu ar LVL 100 lielu ziedojumu. Arī šī ir uzskatāma par unikālu pieredzi kopienas fonda izveidē, un no fonda dibināšanas brīža divu gadu laikā regulāro ziedotāju skaits ir divkārtšojies. Lai arī pirmajā brīdī nezinātājam Lielvārdes attīstības fonds var atgādināt kādu uzņēmēju klubu, tomēr ir kāda būtiska atšķirība - šī fonda gadījumā lēmumus par fonda darbību un atbalstāmajiem projektiem pieņem valde 11 cilvēku sastāvā. Valde tiek veidota, lai nodrošinātu plašu dažādu iedzīvotāju grupu pārstāvniecību. Valdi veido gan fonda dibinātāju pārstāvji, gan pašvaldības pārstāvji, gan pensionāri, skolotāji, jaunieši un citi vietējie aktīvist.

Redzot veiksmīgo iedzīvotāju foruma norisi Talsos, alūksnieši pēc gada, 2003. gada aprīlī, rīkoja iedzīvotāju forumu savā pilsētā. Forums bija iespējams, pateicoties Alūksnes NVO atbalsta centra un Alūksnes pilsētas domes veiksmīgai sadarbībai. Pēc Alūksnes iedzīvotāju foruma Alūksnes NVO atbalsta centrs uzsāka sabiedrības viedokļa apzināšanu par kopienas fonda izveidi. Rezultāta - 21 persona piekrita dibināt fondu. 2005. gada aprīlī tika reģistrēts Alūksnes novada fonds. Pirmā gada laikā par fonda atbalstītājiem bija kļuvušas ap 50 fizisku un juridisku personu.

2004. gadā interesi par kopienas fondu veidošanu izrādīja Valmierā un Madonā pastāvošas vietējas organizācijas. Abas pilsētas saņēma BAPP atbalstu. Valmierā iniciators idejai par kopienas fonda izveidi bija organizācija "Stratēģija", kas, veicot intervijas, organizējot apaļā galda diskusijas, tiekoties ar uzņēmējiem un NVO, vienojās dibināt Valmieras novada fondu 2005. gada vasarā. Savukārt, Madonā 2005. gada februārī tika rīkots iedzīvotāju forums, kura rezultātā viena no darba grupām izveidojās

ar mērķi veidot kopienas fondu. 2006. gada martā Madonas novada uzņēmēji, NVO un pašvaldību pārstāvji izveidoja Madonas novada fondu.

Iedzīvotāju forumu rīkošana un kopienu fondu darbība ir apliecinājusi, ka tie ir veiksmīgi instrumenti vietējās sabiedrības aktivizēšanai.

II IEDZĪVOTĀJU FORUMS

Iedzīvotāju forumi Latvijā notikuši, balstoties uz pieredzi un modeli, kas izveidojies ASV, un ko Latvijā ievieša Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programma (BAPP) ar kopienu filantropijas eksperta konsultāciju un apmācību starpniecību.

Līdz 2006. gada aprīlim pēc šāda modeļa Latvijā ir notikuši astoņi iedzīvotāju forumi:

2002. gada aprīlis – Talsi un Lielvārde

2003. gada aprīlis – Alūksne

2004. gada novembris – Jaunpils (Tukuma rajons)

2005. gada februāris – Madona

2005. gada aprīlis – Ape (Alūksnes rajons)

2006. gada marts – Līvberze (Jelgavas rajons)

2006. gada aprīlis – otrais iedzīvotāju forums Talsos

Šajā materiālā apkopta tā pieredze, kas uzkrātā Latvijā astoņos iedzīvotāju forumos, ar mērķi radīt izpratni par foruma mērķiem, uzdevumiem un rezultātiem.

2.1. Iedzīvotāju foruma mērķi un uzdevumi

Iedzīvotāju foruma mērķis ir iedibināt iedzīvotāju un citu apkaimes pārstāvju līdzdalības tradīcijas vietējās attīstības plānošanā un plānotā īstenošanā, attīstot sadarbības mehānismu starp dažādām sabiedrības grupām un sektoriem – pašvaldību, nevalstiskajām organizācijām (NVO) un uzņēmējiem. Iedzīvotāju forumā, dažādām sabiedrības grupām klātesot, nosaka vietējās kopienas attīstībai svarīgākās prioritātes un izveido darba grupas to realizēšanai. Forumā gala ziņojumā tiek apkopoti forumā paustie viedokļi. Pārstāvji no visām vietējās sabiedrības grupām tiek iesaistīti foruma rīkošanā, norisē, kā arī nodrošina forumā noteikto prioritāšu īstenošanu. Visas foruma aktivitātes tiek īstenotas brīvprātīgi, balstoties uz pašu iedzīvotāju interesi un iniciatīvu.

Iedzīvotāju forumā pulcējas vietējie iedzīvotāji - uzņēmēji, pašvaldību pārstāvji, skolotāji, pensionāri, jaunieši un citi kopienas pārstāvji, lai pārrunātu vietējās problēmas un vienotos par iespējamiem to risinājumiem. Parasti šāds forums pulcē aptuveni 70 – 150 vietējo iedzīvotāju un ilgst vienu dienu. Forumā darbs norit trīs posmos, strādājot visiem dalībniekiem kopā lielā grupā un 10 mazākās paralēlās darba grupās.

Kādi ir galvenie iemesli, kāpēc rīkot iedzīvotāju forumu? Lūk, daži no tiem:

- Tas ir viens no iedzīvotāju līdzdalības veicināšanas modeļiem, lai iedzīvotāji paši uzņemtos iniciatīvu un uzlabotu savas dzīves kvalitāti papildus tam, ko jau piedāvā pašvaldība.
- Tas ir veids, kā iedzīvotāji, NVO, pašvaldība un privātais sektors var sadarboties.
- Tas vedina uz inovatīvu, radošu un nestandarta pieeju problēmu risināšanā.
- Tas kalpo kā efektīvs veids sabiedrības viedokļa apzināšanai; parasti pašvaldības tālāk izmanto forumā gūto informāciju arī savas darbības plānošanai.
- Tā rezultātā iedzīvotāji izveido darba grupas, lai īstenotu prioritārās aktivitātes.
- Forums un tā rezultāti dod ilgtermiņa ietekmi vietējās sabiedrības attīstībai kopumā.

Foruma rīkošanas mērķis ir veicināt vietējo aktivitāti un sadarbību starp NVO, uzņēmējiem un pašvaldību, lai kopīgi risinātu vietējās problēmas, tai skaitā, ziedojot laiku, naudu, zināšanas un citus resursus vietēji svarīgu mērķu sasniegšanā.

Foruma uzdevumi ir:

- apzināt apkaimes stiprās un vājās puses, problēmas un attīstības prioritātes;
- panākt vienošanos dažādu sabiedrības grupu starpā par problēmu risinājumiem;
- izveidot darba grupas, iesaistot vietējās sabiedrības pārstāvjus, lai panāktu problēmu risinājumus – realizētu konkrētus projektus.

Pašvaldības loma

Iedzīvotāju līdzdalība pašvaldību līmenī Latvijā vēl joprojām nav pietiekami attīstīta, un pastāv plaisa starp varas orgāniem un sabiedrību. Iedzīvotāju forums ir efektīva metode, kā to pārvarēt - apvienojot vietējos iedzīvotājus vietējo problēmu risināšanai un akumulējot vietējos resursus, lai izvirzītos mērķus sasniegtu. Foruma ietekme uz vietējās sabiedrības attīstību ir saistīta ar jau esošajām iestrādēm kopienā, kas attiecas uz vietējo NVO aktivitāti, ekonomisko stabilitāti un uz sadarbību orientētu pašvaldību. Iedzīvotāju forums ir veids, kā pašvaldība var veidot kvalitatīvi un metodoloģiski jaunu sadarbību ar iedzīvotājiem un privāto sektoru.

Pašvaldības loma var būt dažāda:

- aktivitāšu iniciatore;
- sadarbības partnere;
- finansētāja.

Ideālā gadījumā visas šīs trīs lomas tiek apvienotas un mijiedarbojas.

Pašvaldības ieguvumi, iesaistoties vai atbalstot iedzīvotāju forumu:

- veicināta un iegūta sabiedrības līdzdalība vietējo problēmu risināšanā, palielināta sabiedrības iesaistīšanās;
- attīstīta sadarbība ar NVO un privāto sektoru, tādējādi piesaistot papildus resursus (naudā, „graudā”, cilvēkresursos) vietējās apkaimes attīstībai;
- veicināta uzticība pašvaldībai un stiprināts tās pozitīvais tēls;
- iegūta informācija par reālajām sabiedrības vajadzībām un aktuālajām nostājām.

Lai nodrošinātu ekspertīzi par forumā apspriežamajiem jautājumiem, tiek izmantots pašvaldības speciālistu sniegtais viedoklis par situāciju katrā no foruma tēmām. Pašvaldību pārstāvji nereti tiek iesaistīti rīcības komitejā vai arī izstrādā aktuālo un faktu informāciju par foruma tēmām, ko izmanto foruma darba grupu vadītāji, kā arī to nereti drukātā veidā saņem foruma dalībnieki.

Jāņem vērā, ka forumā izskanējušie viedokļi nereti nesaskan ar pašvaldības oficiālo nostāju, tādēļ forums nereti ir demokrātijas mācību stunda visām iesaistītajām pusēm. Iegūtie viedokļi ir rūpīgi jāanalizē, un jāizdara secinājumi par iespējamajām problēmām un to risinājumiem.

2.2. Iedzīvotāju foruma sagatavošana

Iedzīvotāju foruma sagatavošana ir laikietilpīgs process. Kopumā kā minimālais foruma sagatavošanas laiks tiek rekomendēti 3 mēneši.

Iedzīvotāju foruma rīkošanas iniciators

Forumā rīkošanas iniciatīva visbiežāk var nākt no kādas NVO vai pašvaldības. Gadījumā, ja foruma rīkotājs ir pašvaldība, svarīgi ir meklēt kontaktu ar NVO vai iedzīvotāju grupām, kas var būt partneri, un pozicionēt šo pasākumu kā iespēju sadarbības modelim. Ja pašvaldība rīkos forumu vienpersoniski, pastāv risks, ka būs zema iedzīvotāju aktivitāte, vai arī foruma dalībnieki būs ieradušies zināma spiediena rezultātā, vai lai izteiktu kritiku. Forumā organizēšanu un galvenā tā iniciatora lomu var uzņemt organizācija, kurai ir cieša saikne ar vietējo kopienu un kas spēj izveidot rīcības komiteju, kā arī palīdzēt iedzīvotājiem īstenot projektus pēc foruma. Vislabāk forumā rīkošana veicas, ja ir iesaistīta motivēta iedzīvotāju grupa, kas pārstāv dažādus sektorus – privāto, valsts/pašvaldības un NVO - un ir gatava veidot forumā rīcības komiteju, un nodrošināt tās darbu.

Rīcības komiteja

Forumā rīcības komiteja ir 10-20 vietējās apkaimes brīvprātīgie līderi, kas darbojas forumā rīkotājas organizācijas paspārnē un vadībā. Forumā rīcības komiteja ir forumā panākumu atslēga. Pirmkārt, komiteja kalpo par vietējās sabiedrības

spoguļattēlu un veido pirmo priekšstatu par forumu, jo tā būs galvenais foruma idejas popularizētājs pārējiem iedzīvotājiem. Efektīvākais rīcības komitejas modelis jāveido, balstoties uz vienlīdzīgu sabiedrības grupu un sektoru pārstāvības principu. Tātad rīcības komitejā jāiesaista pašvaldības un tās iestāžu pārstāvji, kam ir tieša saikne ar iedzīvotājiem un zināšanas par vietējām aktualitātēm, uzņēmēji, nevalstisko organizāciju, neformālu sabiedrības grupu pārstāvji un sabiedriski aktīvi ļaudis. Lai komiteja darbotos efektīvi, visiem tās dalībniekiem ir vienlīdzīgas tiesības. Ļoti būtiski ir rīcības komitejā nodrošināt pēc iespējas aktīvāku vietējās sabiedrības pārstāvju kopumu, lai tie pārstāvētu konkrētās sabiedrības grupas intereses un viedokli. Plaša sabiedrības dažādo grupu pārstāvniecība komitejā ir priekšnosacījums, lai veidotu forumu par pamatu patiesai vietējo iedzīvotāju viedokļu apzināšanai un viņu iesaistīšanai aktīvā savas vides sakārtošanā. Lai nodrošinātu ekspertīzi, foruma sagatavošanā var tikt veidotas atsevišķu ekspertu apakškomitejas, kas sniedz rekomendācijas par foruma darba grupu tēmām, nodrošina statistisko informāciju u.c. Tāpat apakškomitejās tiek organizēts darbs ar foruma norisi saistītajiem saimnieciskajiem, organizatoriskajiem, informācijas izplatīšanas un citiem jautājumiem.

Iedzīvotāju aptauja

Nereti pirms iedzīvotāju forumiem tiek veikta iedzīvotāju anketēšana ar mērķi apzināt situāciju vietējā sabiedrībā, apjaust vietējai sabiedrībai svarīgās un aktuālās tēmas. Ja foruma rīkotāji ir izvēlējušies veikt anketēšanu, tad jānosaka tās mērķis. Šī aktivitāte nav obligāta, taču Lielvārdes, Madonas, Jaunpils un Līvberzes forumu rīkotāji veica iedzīvotāju anketēšanu. Anketēšana vienlaikus ir arī labs veids, kā popularizēt forumu konkrētajā pilsētā vai pagastā. Anketēšanu parasti uztic skolu jauniešiem, iepriekš veicot īpašu informēšanu un apmācību, kuras laikā tiek sniegta papildus informācija gan par pašu forumu, tā būtību un nozīmi vietējās sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanā, gan papildus zināšanas par anketēšanas procesa veikšanu.

Foruma popularizēšana un publicitātes veidošana

Foruma popularizēšana un publicitāte ir nepieciešama, lai iedzīvotāji uzzinātu par forumu un būtu motivēti tajā piedalīties. Parasti foruma rīcības komiteja izstrādā stratēģiju, kāda veida aktivitātes ir jāveic un kāda informācija ir jāsaņem, lai piesaistītu pēc iespējas plašāku vietējās sabiedrības interesi un mudinātu iedzīvotājus uz aktīvu līdzdalību. Praktiski visiem Latvijā notikušajiem forumiem ir bijusi izstrādāta sava vizuālā identitāte, logo un sauklis, kas ir veicinājis iedzīvotāju interesi un vēlmi līdzdarboties. Vizuālo un rakstisko materiālu, kas kalpo foruma identitātes veidošanai, tālāk var izmantot dažādās ar turpmāko projektu realizēšanu un norisi saistītās aktivitātēs, vai pat kopienas fonda izveidei, tā uzsverot tā piederību vietējās kopienas iniciatīvām.

Foruma tēmas

Foruma tēmu izvēle ir balstīta uz *Antioch New England Institute* (ASV) piedāvāto 10 nozīmīgāko pazīmju kopumu, kas nepieciešamas uz attīstību orientētai kopienai. Latvijā iedzīvotāju forumos izkristalizējušās sekojošas tēmas:

1. Sociālā sfēra.
2. Vide, kārtība, drošība un mājoklis.
3. Pašvaldības, uzņēmēju, NVO sadarbība un iedzīvotāju līdzdalība pilsētas/ pagasta pārvaldībā.
4. Izglītības iespējas.
5. Uzņēmējdarbības attīstība.
6. Kultūra un atpūtas iespējas.
7. Tūrisma iespējas un pilsētas/ pagasta tēls.
8. Infrastruktūras attīstība.
9. Iespējas jauniešiem.
10. Sports un atpūta.

Parasti izvēlas ne vairāk kā 10 tēmas darbam grupās, t.i., veido ne vairāk kā desmit darba grupas.

Foruma vadītāji

Forumā var būt viens vai divi tā vadītāji, kas vada kopējo lielās iedzīvotāju grupas darbu foruma dienā. Vadītājam pilnībā jāorientējas foruma mērķos, uzdevumos un metodēs. Foruma vadītāja uzdevums ir vadīt forumu kā vienotas, lielas grupas darbu pareizi no metodiskā viedokļa un uzturēt kopēju grupas enerģiju. Vēlams, ka Foruma vadītājs/-i piedalās darba grupu vadītāju apmācībās par Foruma norises procesu.

20 brīvprātīgi darba grupu vadītāji un palīgi (rakstveži)

Ja forumā plānots darbs 10 darba grupās, tad būs vajadzīgi 10 darba grupu vadītāji un 10 palīgi jeb rakstveži. Darba grupu vadītāju un palīgu - rakstvežu uzdevums ir vadīt foruma dalībnieku darbu paralēlajās darba grupās. Darba grupu vadītājus parasti izrauga, balstoties uz viņu pieredzi darbā ar pieaugušo auditoriju. Svarīgi, lai darba grupas vadītājs nevadītu tādas tēmas darba grupu, kurā pats ir eksperts vai ikdienā strādā, jo tas var atbaidīt vai mazināt grupas dalībnieku atklātu viedokļu paušanu un brīvu domu apmaiņu. Darba grupas vadītājam jābūt pēc iespējas neitrālam un ar cieņu jāizturas pret visiem grupas dalībniekiem. Galvenais grupas vadītāja uzdevums ir vadīt grupas diskusijas procesu līdz produktīvam gala iznākumam. Svarīgi, lai foruma dalībnieki darba grupas vadītājam uzticētos un viņu respektētu. Daudzos forumos darba grupu vadītāji ir bijuši dažādu iestāžu vai organizāciju vadītāji, žurnālisti un uzņēmēji. Laba pieredze ir kā vadītājus iesaistīt skolotājus, taču arī skolotājiem, neskatoties uz pedagoģiskā darba pieredzi un

zināšanām, ir jāapgūst metodes darbam ar pieaugušo auditoriju un grupas vadīšanas prasmes. Par palīgiem – rakstvežiem parasti tiek izraudzīti vidusskolēni, kam darbība forumā papildina pieredzi, kas noderēs arī turpmāk. Rakstvežu galvenais uzdevums ir uz lielajām tāfeļu lapām pierakstīt dalībnieku teikto. Šo informāciju pēc foruma apkopo gala ziņojumā. Svarīgi, ka darba grupu vadītāji un palīgi iegulda savu laiku brīvprātīgi un bez atlīdzības, jo tas sabiedrībai kalpo kā piemērs, ka katrs var ieguldīt un dot savu artavu vietējā attīstībā, kopīgos pasākumos visdažādākajos veidos. Būtiski arī uzsvērt, ka darba grupu vadīšanas prasmes un pieredze turpmāk ikvienam var noderēt sanāksmju vadīšanā, citos pasākumos vai pat tiešajos darba pienākumos, tātad aktīvākie iedzīvotāji ir arī ieguvēji.

Apmācības darba grupu vadītājiem un palīgiem

Lai forums noritētu mērķtiecīgi un sasniegtu plānotos rezultātus, ir izstrādāta īpaša metodika, kā foruma darbs veicams. Parasti pirms foruma ar šo metodiku tiek iepazīstināti darba grupu vadītāji un tiek rīkotas apmācības. Pirmais apmācību seminārs jāplāno apmēram vienu mēnesi pirms foruma, kad tā dalībnieki tiek iepazīstināti ar foruma mērķiem, uzdevumiem un norisi. Tam seko dalībnieku iepazīstināšana ar metodēm darbam pieaugušo auditorijā. Otrais seminārs jāparedz dažas dienas pirms Forumā, un tajā dalībnieki tiek iepazīstināti ar konkrētiem darba uzdevumiem, tiek dotas instrukcijas, kā rīkoties dažādās problēmu situācijās. Jāatzīmē, ka tieši uz darba grupu vadītāju un palīgu sagatavotības balstās foruma veiksmē. Par semināru organizēšanu, savlaicīgu norisi un eksperta piesaisti parasti rūpējas foruma rīkotāji.

Forumā norises telpas

Par forumā norises vietu vislabāk izvēlēties skolu, jo skolā var nodrošināt darbu gan lielā zālē, paralēli 10 darba grupām klašu telpās, gan parūpēties par visu dalībnieku ēdināšanu skolas ēdamzālē. Ja ir liela telpa un gaidāms liels dalībnieku skaits, noteikti jāparedz pasākuma apskaņošana. Skolas jauniešus var iesaistīt gan telpu iekārtošanas darbā, gan brīvprātīgās dežūrās forumā laikā, gan aicinot viņus līdzdarboties forumā kā dalībniekus un darba grupu vadītāju palīgus – rakstvežus.

Nepieciešamie resursi

Gan finansiālie, gan materiālie resursi būs vajadzīgi jau foruma rīkošanas procesā, lai nodrošinātu rīcības komitejas darbu - telpas, telefonsakarus, e-pastu, kancelejas preces, pasta izdevumus, foruma popularizēšanu un reklamēšanu, anketēšanu, kā arī apmācības darba grupu vadītājiem u.c. Līdz šim Latvijā finansējumu forumu rīkošanai piešķirushi tādi fondi kā, piemēram, BAPP un Sabiedrības Integrācijas fonds. Vietējās pašvaldības atbalstījušas forumu rīkošanu gan finansiāli, gan nodrošinot informācijas izplatīšanu, gan palīdzot ar telpām foruma norisei. Forumu rīkošanā piesaistīti ziedojumi arī no vietējiem uzņēmumiem, atbalsts sniegts gan naudā, gan materiālos, gan nodrošinot telpas u.c. Būtisks resurss foruma nodrošināšanai visos forumos ir bijis brīvprātīgo darbs – gan rīcības komitejā, gan darba grupu vadīšanā.

Forumā rīkotājiem jānodrošina nepieciešamie resursi pašai foruma norisei – telpas, apskaņošana, kafijas pauzes, pusdienas, kancelejas preces, reprezentācijas izdevumi u.c.

Iedzīvotāju foruma norises iespējamie riski

- Rīcības komiteja savus pienākumus neīsteno pienācīgi.
- Vāja apkaimes iedzīvotāju interese par forumu (maz dalībnieku, nav pārstāvēts plašs apkaimē esošo iedzīvotāju grupu spektrs).
- Nav atbalsta no kādas nozīmīgas sabiedrības grupas vai sektora.
- Nepietiekoši sagatavoti darba grupu vadītāji.
- Nepietiekams finansējums.
- Iedzīvotāji un citi apkaimes pārstāvji nav motivēti īstenot izvirzītos projektus.

2.3. Forumā norise

Latvijā jau tradicionāli ir pieņemts, ka foruma darbs ilgst vienu dienu un norit trīs posmos. Katrā posmā visi dalībnieki sadalās 10 darba grupās. Darba grupu tēmas izvirzījusi rīcības komiteja, balstoties uz iepriekš apzinātām prioritātēm un vajadzībām. Sākotnējās tēmu rekomendācijas ir balstītas uz 10 veselīgas sabiedrības pamatprincipiem, tā foruma dienas laikā izskatot tendences katrā no tiem. Rīcības komiteja sadarbībā ar vietējo pašvaldību var lemt par mazāku tēmu skaitu, ņemot vērā vietējās kopienas specifiku un vajadzības, atsevišķas tēmas apvienojot vai, tieši otrādi, – paplašinot.

Iedzīvotāju foruma darba kārtība (piemērs)

Ievads

Reģistrēšanās, informatīvie materiāli, kafijas galds

- **Atklāšana**
- Informācija par forumu
- 10 darba grupu tēmu prezentācija

1. posms

Darba grupas I (sadala dalībniekus 10 paralēlās darba grupās)

Mērķis – noteikt problēmas konkrētajā tēmā

Metodes – prāta vētra, diskusijas

Rezultāts – saraksts ar 5 problēmām vai jomām, kurām nepieciešami risinājumi

Prezentācija

Darba grupu rezultātu prezentācija, kopā 50 tēmas

Pusdienu pauze, kuras laikā foruma vadītāji un rīcības komiteja vienojas par 8 – 10 tēmām tālākam foruma darbam, veicot izvirzīto problēmu tematisku apvienošanu, ja tāda iespējama.

Vadītājs iepazīstina ar 8 – 10 forumā tālāk aplūkojamajām tēmām, kam seko īsas diskusijas.

2. posms

Darba grupas II – (darbs 8 - 10 paralēlās darba grupās)

Mērķis – piedāvāt risinājumus/idejas projektiem konkrētajām problēmām

Metodes: prāta vētra; efektivitātes/ iespējamības izvērtējums; diskusijas

Rezultāts – 3 risinājumi/ projektu idejas dotajai problēmai

Prezentācija

Darba grupu rezultātu prezentācija

Vienošānās par prioritāri risināmiem projektiem (balsošana ar uzlīmēm)

3. posms

Darba grupa III – (darbs 8 - 10 paralēlās darba grupās)

Mērķis – noteikt pirmos soļus projekta realizēšanā

Metodes – prāta vētra, diskusijas

Rezultāts – īss projekta apraksts – nosaukums, īstenošanas plāns, pieejamie resursi, turpmākās aktivitātes

Prezentācija

Katra grupa īsi ziņo par rezultātu

Noslēgums/ koncerts/ atspirdzinājumi

Foruma norises detalizēts apraksts

Foruma darbs tiek uzsākts, kad visi foruma dalībnieki ir sapulcējušies vienkopus lielā zālē.

Ievads visbiežāk tiek strukturēts šādā veidā:

- foruma atklāšana, kuras laikā uzrunas saka pilsētas, pagasta, rajona padomes priekšsēdētājs un/vai rīkotājas organizācijas pārstāvji;
- foruma vadītāja izklāsts par foruma mērķiem un dienaskārtību;
- iepazīstināšana ar situāciju pilsētā/pagastā;
- iepazīstināšana ar 10 tēmām, pie kurām foruma laikā strādās dalībnieki.

Foruma turpinājumā dalībnieki tiek sadalīti 10 darba grupās. Pirmajās darba grupās dalībnieki tiek sadalīti pēc nejaušības principa. To visērtāk izdarīt iepriekš, foruma programmu, ko dod individuāli katram dalībniekam, iezīmējot ar kādu simbolu vai krāsu. Šim nejaušības principam ir vairāki mērķi un nozīme. Tā kā forums ir iedzīvotāju, nevis ekspertu tikšanās, tad svarīgs ir katra dalībnieka viedoklis un idejiski jaunais pienesums, ko dalībnieks var sniegt, nebūdamas ikdienā ar konkrēto jautājumu loku/tēmu saistīts. Var gadīties, ka šī nejaušības principa rezultātā grupā tomēr būs nokļuvuši konkrētās jomas eksperti vai speciālisti, taču diez vai viņi veidos grupas lielāko daļu. Var rasties situācijas, kad dalībnieks ir neapmierināts ar izlozēto tēmu, tad jāpaskaidro, ka svarīgi ir uzzināt viņa kā iedzīvotāja viedokli - taču gadījumā, ja pastāv būtiskas pretenzijas, dalībniekam jāpiedāvā iespēja doties uz to grupu, kur viņš vēlas. Praksē šādi gadījumi ir ļoti reti. Pēc darba pirmajā posmā parasti visi dalībnieki ir apmierināti, jo šī pieeja viņiem ir devusi iespēju iepazīties ar jauniem cilvēkiem un uzzināt kaut ko jaunu vai padomāt par lietām, ar ko ikdienā nākas saskarties visai maz. Tādēļ visbiežāk foruma darba otrajā posmā, kad dalībniekiem ir ļauts brīvi izvēlēties darba grupu tēmu, viņi izvēlas turpināt darbu tēmā, kas bijusi saistīta ar pirmo foruma norises posmu.

Kad dalībnieki ir sadalījušies mazajās darba grupās un kopā ar vadītājiem un palīgiem devušies uz grupas darba telpām, seko vienu stundu ilgs darbs grupās.

1. posma darbu grupās var raksturot šādi:

- Darba mērķis – noteikt vietējās problēmas konkrētajā jomā.
- Darba rezultāts – saraksts ar 5 problēmām, kam nepieciešami risinājumi.
- Darba ilgums – 1 stunda.

Darba metodisko norisi grupā vadītāji apgūst apmācībās pirms foruma. Darba gaitā katra darba grupa noskaidro problēmas tai dotajā tēmā. Grupas darba rezultātā vienas stundas laikā tiek izvirzītas piecas problēmas. Sarakstu ar šīm piecām problēmām katra darba grupa nogādā lielajā zālē, kur norit kopējais grupas darbs. Piemērs piecām problēmām, kas tika

atklātas darba grupas „Talsi – jauniešiem pievilcīga pilsēta” darba ietvaros I Talsu iedzīvotāju foruma laikā:

1. Nav konkrētas vietas, kur pulcēties jauniešiem.
2. Netiek kontrolēta noteikumu ievērošana.
3. Nepietiekams piedāvājums aktuālajām lietām.
4. Drošība pilsētā.
5. Nepietiekams sociālpsiholoģiskais darbs.

Ja kopumā forumā tika izvirzītas 10 tēmas, tad lielajā, foruma dalībnieku kopējā darba grupā kopumā tiks prezentētas 50 problēmas. Pārstāvis no katras grupas tiek aicināts īsi (3 minūtes) izklāstīt un izskaidrot grupas izvirzītās problēmas. Pēc grupu darba prezentācijām foruma vadītāji izsludina pārtraukumu (kafijas vai pusdienu pauzi), un tās laikā no šīm 50 problēmām kopā ar īpaši izveidotu ekspertu grupu vai rīcības komitejas pārstāvjiem vienojas par problēmu definējumu, kam otrajā foruma norises posmā tiks meklēti konkrēti risinājumi. Pirmais kritērijs problēmu atlasē ir tie jautājumi, kas ir līdzīgi vairākām grupām, piemēram, informācijas trūkums vai jauniešu problēmas. Dažas problēmas var nākties apvienot vai paplašināt. Piemērs, problēmas, kas tika izvirzītas I Talsu iedzīvotāju foruma otrajam foruma norises posmam:

- Drošība pilsētā.
- Informācijas trūkums.
- Ekoloģiskās vides sakārtošana/sabiedrības līdzdalība pilsētvides veidošanā.
- Kultūrvide pilsētā nav apzināta (izklaide, atpūta, sports).
- Rehabilitācijas iespējas Talsos.
- Bērnu atpūtas iespējas dzīvesvietās.
- Jauniešu tikšanās vietas.
- Uzņēmējdarbības koordinēšana/veicināšana.
- Atbalsts mērķiem, kuriem nav peļņas gūšanas nolūka.

Šajā gadījumā darbam otrajā posmā tika izvirzītas 9 problēmas. Katrā forumā tas vienmēr būs atšķirīgi, taču šajā gadījumā loģiski bija darba grupu skaitu samazināt.

Kad dalībnieki ir atgriezušies no kafijas pauzes vai pusdienu pārtraukuma, vadītājs iepazīstina ar tām 10 (vai mazāk) problēmām, kurām nākamajā foruma norises posmā grupās jāmeklē risinājumi. Vadītājs izskaidro, kā pie šiem rezultātiem nonāca ekspertu komanda un aicina foruma dalībniekus izteikt priekšlikumus, ja nepieciešams kaut ko mainīt. Turpinājumā dalībnieki tiek aicināti izvēlēties darba grupu, kurā turpinās strādāt. Tad darba grupas dodas uz savām darba telpām.

2. posma darbu grupās kopumā var raksturot šādi:

- Darba mērķis – sniegt priekšlikumus/risinājumus/idejas projektiem, kā risināt konkrētu problēmu (rast atbildi uz jautājumu - ko paši iedzīvotāji var darīt, lai atrisinātu šo problēmu).

- Darba rezultāts – trīs priekšlikumi/risinājumi/projektu idejas konkrētajai problēmai.
- Darba ilgums - 1 stunda.

Pēc stundu ilga darba dalībnieki atgriežas lielajā zālē ar trim priekšlikumiem par konkrēto tēmu. Pārstāvis no katras grupas tiek aicināts īsi (3 minūtes) iepazīstināt ar savas grupas idejām. Arī šajā gadījumā foruma vadītāju uzdevums ir grupu vadīt un kopā ar grupu vienoties, lai līdzīgie priekšlikumi tiktu apvienoti. Pēc prezentācijām visas lapas tiek piestiprinātas pie sienām un visi foruma dalībnieki tiek aicināti balsot par sev tīkamākajiem un lietderīgākajiem projektiem. Balsošanu visērtāk ir organizēt, dalībniekiem kopā ar foruma programmu iedodot uzlīmes vai izdalot tās kādā pārtraukumā. Labākā balstošas prakse ir, ja katram dalībniekam tiek iedotas trīs uzlīmes, kuras ikviens pēc saviem ieskatiem var pielīmēt pie sev interesējošiem projektiem, vadoties pēc principa - visas trīs pie vienas idejas vai sadalītas pa vairākām. Šī ir foruma visintriģējošākā un atraktīvāka daļa. Kamēr dalībnieki ir kafijas pauzē, īpaša komisija skaita projektiem piešķirtās balsis. Pēc pauzes tiek paziņoti tie projekti, kur saņemto balsu skaits ir bijis vislielākais. Šajā gadījumā foruma vadītājs sadarbībā ar rīcības komiteju var vienoties, cik darba grupas veidos darbam foruma pēdējā, trešajā posmā. Jebkurā gadījumā dalībnieki ir aicināti paši veidot darba grupas arī par tām idejām, kas nav populārāko vidū.

Populārākās foruma idejas līdz šim Latvijā ir bijušas:

- Droša gājēju pāreja.
- Bērnu rotaļlaukumi.
- Sporta laukumi daudzdzīvokļu namu pagalmos.
- Nodarbības bērniem ar īpašām vajadzībām.
- Bēbīšu skoliņas izveide.
- Jauniešu nodarbinātība vasarā.
- Labdarības veicināšanas fonda izveide.
- Pagasta svētki.
- Konkurss „Sakoptākā pagasta sēta, iestāde, māja”.

Kad paziņotas tēmas darbam jaunajās darba grupās, dalībnieki tiek aicināti izvēlēties savām interesēm atbilstošo grupu un doties uz darba telpām, sekojot foruma vadītāja norādēm.

Īsumā foruma 3. darba posmu var raksturot šādi:

- Darba mērķis – sagatavot idejas/projekta īstenošanas plānu un izveidot darba grupu tā īstenošanai.
- Darba rezultāts – izstrādāts projekta apraksts, nosaukums un izveidota darba grupa tā īstenošanai.
- Darba ilgums - 45 minūtes vai 1 stunda.

Pēc šī darba veikšanas katras darba grupas pārstāvis īsi (3 minūtes) iepazīstina pārējos foruma dalībniekus ar projekta ideju, īstenotājiem un laiku, kad tiks sasaukta nākamā darba grupas sanāksme.

Praksē nereti foruma rīkotāji ir atteikušies no šeit apskatītā foruma darba 1. vai 3. posma. Reāli 1. posma darbu var veikt jau pirms foruma, rīkojot anketēšanu, taču šajā gadījumā anketām jābūt labi izstrādātām, jo iedzīvotāju tendence ir parasti ir nevis norādīt uz kādām problēmām, bet piedāvāt risinājumus, līdz ar to ir praktiski grūti apkopt informāciju par problēmām pēc būtības. Savukārt, 3. posma darbu var atstāt pašu iedzīvotāju ziņā, ļaujoties, ka tie spēs paši pienācīgi organizēt savu darbu. Abos gadījumos mīnuss ir tas, ka tiek mazināta dalībnieku kopēja darbošanās un līdzdalība, savukārt, ieguvums ir tas, ka var saīsināt foruma norises laiku, jo pilna foruma diena ir gara.

2.4. | Aktivitātes pēc foruma

Lai arī forums ir veiksmīgi noticis, jāteic, ka īstais darbs sākas tikai pēc foruma. Svarīgi, lai forumā runātais nepaliktu nepieņemts un tikai runu līmenī. Tādēļ foruma laikā darba grupu vadītāju palīgi (rakstveži) visu pieraksta uz lielām papīra lapām. Pēc foruma pierakstīto nepieciešams apkopot un publiskot foruma gala ziņojumā. Parasti ziņojumu izplata rīcības komitejai, partneriem, atbalstītājiem un visiem foruma dalībniekiem. Tāpat parasti šī informācija ir ļoti būtiska pašvaldībai.

Otra svarīga lieta ir tālāka atbalsta sniegšana un sadarbība ar tām iedzīvotāju grupām, kas uzņēmušās realizēt forumā apspriestās un izvēlētās iniciatīvas, ir jānodrošina gan padoms, gan finansējums projektu īstenošanai. Svarīgi, ka pēc foruma rīcības komiteja un organizācija, kas bijusi galvenā foruma organizētāja, sadarbojas ar iedzīvotāju darba grupām, kas foruma rezultātā ir izveidotas, lai īstenotu prioritārās vajadzības. Projektu īstenotājiem var būt svarīga gan telpa, lai tiktos un plānotu projekta darbu, gan morālais un finansiālais atbalsts, lai plānotās aktivitātes īstenotu. Piemēri, kā šo darbu īstenojuši forumu rīkotāji, ir dažādi. Dažas pašvaldības piešķirušas finansējumu projektu īstenošanai vai veikušas darbu ciešā sadarbībā ar iedzīvotāju grupām, citos gadījumos projektu īstenošanai paši saviem spēkiem meklējuši finansējumu un īstenojuši projektus. Piemēram, Līvberzē foruma rīkotāji ir raduši iespēju projektu īstenošanai pretendēt uz Jelgavas rajona lauku partnerības līdzekļiem konkursa kārtībā.

Jau iepriekš tika minēta Talsu pieredze iedzīvotāju foruma projektu finansēšanā, izveidojot kopienu fondu. Kopš pirmā iedzīvotāju foruma Talsos ir pagājuši četri gadi, un tie projekti, kas guvuši lielāko iedzīvotāju atbalstu, ir īstenoti. Tādēļ Talsu novada fonds rīkoja II Talsu iedzīvotāju forumu, lai noteiktu prioritātes jaunajiem projektu konkursiem. Šāda pieeja Talsos jau kļuvusi par tradīciju iedzīvotāju līdzdalības veicināšanā.

Foruma rezultāti un izvērtēšanas metodes

Kvalitatīvie rādītāji

- Dažādu iedzīvotāju grupu izteiktais viedoklis par vietējo attīstību un sabiedrības prioritātēm. Metodes, kā tie var tikt sasniegti – foruma darba rezultātā izvirzītās 8–10 prioritātes; iedzīvotāju foruma gala ziņojums.
- 8–10 prioritāri realizējami projekti, kā arī izveidotas darba grupas to realizēšanai. Metode – foruma dalībnieku balsojums, ko dokumentē balsojuma rezultātu protokols.
- Foruma izvērtējums. Metodes, kas pielietojamas tā veikšanai – dalībnieku izvērtējuma anketas, rīcības komitejas vērtējums.
- Sabiedrības grupu līdzdalība un pārstāvniecība. Metodes – rīcības komitejas un iedzīvotāju foruma dalībnieku saraksta analīze, ko veic rīcības komiteja.
- Publicitāte. Metode – publikāciju apskats un analīze.

Kvantitatīvie rādītāji

- Dalībnieku skaits rīcības komitejā. Metode - sēžu dalībnieku saraksts.
- Dalībnieku skaits iedzīvotāju forumā. Metode – foruma dalībnieku saraksts.
- Iedzīvotāju izvirzīto projektu skaits. Metode – projektu apkopojums, balsojuma rezultātu protokols.
- Dalībnieku skaits realizējamo projektu grupās. Metode – foruma gala ziņojums.

Foruma rezultātā sagaidāmās izmaiņas

- Veicināta iedzīvotāju līdzdalība lēmumu pieņemšanā un piederības sajūta vietējai kopienai.
- Noteiktas vietējās problēmas un sniegti konkrēti priekšlikumi to risināšanai.
- Radīta iespēja īstenot kopienai nozīmīgus projektus; veicināta vietējo problēmu risināšana, piesaistot vietējos resursus, t.sk. finansu, ziedojumus „graudā” un cilvēkresursus; veicināts brīvprātīgais darbs – laika, prasmju un zināšanu ziedošana, kas nav mazāk svarīgāka par materiālo līdzekļu un finansu ziedošanu.
- Veicināta valsts/pašvaldības, nevalstiskā un privātā sektora sadarbība; radīta iespēja iesaistīties un līdzdarboties līdz šim mazāk aktīvām sabiedrības grupām un veicināta sabiedrības integrācija.

Foruma rezultāti līdz šim ir pierādījuši, ka forumi ir vērsti uz sociālo problēmu risināšanu, vides sakopšanu, drošības jautājumu risināšanu, jauniešu un bērnu jautājumu aktualizēšanu, kas liecina, ka ieguvēja ir plaša sabiedrības daļa.

Kā izmantot un publiskot foruma rezultātus

- Forumā rezultātā parasti tiek apkopots sabiedrības viedoklis par vietējo attīstību – tās stiprajām, vājajām pusēm, attīstāmajām jomām, problēmām un to iespējamajiem risinājumiem. Šī informācija tiek apkopota foruma gala ziņojumā un ir pieejama ikvienam interesentam, kā arī kalpo par informācijas avotu pašvaldības darba plānotājiem.
- Forumā projektu grupu realizētie 8 – 10 projekti potenciāli ir izmantojami plašai sabiedrības daļai. Realizēto projektu gala iznākums ir pieejams plašai vietējās sabiedrības daļai – tas ir ieguvums plašām sabiedrības grupām. Šis vēstījums jāpopularizē plašsaziņas līdzekļos un jāizmanto, skaidrojot kopienu filantropijas būtību, mudinot iedzīvotājus aktīvi līdzdarboties.
- Gan foruma sagatavošanas darbs, gan pati foruma norise un rezultāti maksimāli jāatspoguļo vietējā presē un interneta mājas lapās, kā arī nacionālajos plašsaziņas līdzekļos. Plaša publicitāte ne tikai vairo vietējo iedzīvotāju pašapziņu un lepnumu par paveikto, bet spēj iedvesmot arī citu novadu iedzīvotājus uzlabot situāciju savā apkārtnē.
- Forumā gala ziņojums un rezultāti tiek izsūtīti potenciāli ieinteresētajām un iesaistītajām struktūrām.

2.5. Kopsavilkums

Izlasot šo materiālu, Jums, iespējams, radās ideja vai nostiprinājās pārliecība par iedzīvotāju foruma rīkošanas lietderību savā pilsētā vai pagastā. Pirmā lieta, ko tādā gadījumā darīt, ir meklēt partnerus, domubiedrus un atbalstītājus, pulcināt tos kopā un iepazīstināt ar savu ideju. Svarīgi arī noskaidrot, vai ir zināma kāda vieta Latvijā, kur tuvākajā laikā notiks forums. Vairums līdzšinējo forumu rīkotāju ir piedalījušies kā novērotāji forumos citās pilsētās vai pagastos, un tas ir devis labāku izpratni par foruma plānošanu un norisi. Talsu novada fonds II Talsu iedzīvotāju foruma laikā rīkoja īpašu Viesu programmu, kuras mērķis bija iepazīstināt ar foruma ideju un dot iespēju vērot pašu foruma norises procesu. Jebkurā gadījumā ieteikums ir tikties ar jau pieredzējušiem foruma rīkotājiem, noskaidrot neskaidros jautājumus un uzzināt, kur var gūt metodisko atbalstu foruma darba grupu vadītāju apmācībām, ko šajā materiālā nebija iespējams atspoguļot, jo šīs zināšanas apgūt var tikai praktiskās apmācībās. Par to varat interesēties fonda "Ziedot" Kopienu fondu kustībā, kas darbojas kopienu filantropijas jautājumu konsultēšanā un apmācībās.

III KOPIENU FONDI

3.1. Kopienų fondu darbības pamatprincipi

Kopienų fondu starptautiskā mērogā ir plaši pazīstams zīmols ar noteiktiem darbības standartiem. Standarti ir atšķirīgi dažādās valstīs. Kopienų fondu aizsākumi meklējami ASV, Klīvlendā (Ohaio štatā) 1914. gadā, kad baņķieris Fridrihs Hoffs, miljonāra un filantropa Džona Rokfellerā draugs un personīgais finanšu konsultants, izdomāja šo jauno pieeju privāto labdarības līdzekļu pārvaldīšanā, ko tolaik īstenoja bankas.

Latvijā šobrīd nav pieņemti īpaši kopienų fondu standarti, taču fondu darbā tiek izmantota gan Centrālās un Austrumeiropas, gan arī Krievijas prakse.

Kopumā pēc Kopienų fondu globālā statusa gala ziņojuma datiem (2005) 2004. gadā pasaulē bija vismaz 1175 kopienų fondu, kas darbojās 65 valstīs. ASV reģistrēti ap 700, Kanādā - 150, Meksikā - 19, Lielbritānijā - 64, Vācijā - 84, Centrāleiropā - 35, Krievijā - 19.

Latvijā darbojas pieci kopienų fondu (2006):

Talsu novada fondu (no 2003. gada februāra)

Lielvārdes attīstības fondu (no 2003. gada decembra)

Alūksnes novada fondu (no 2005. gada aprīļa)

Valmieras novada fondu (no 2005. gada jūlija)

Madonas novada fondu (no 2006. gada marta)

Latvijā kopienų fondu ir vēl to attīstības sākumstadijā, un to misija ir izkopt mērķtiecīgas labdarības tradīcijas vietējā kopienā, piedāvājot iedzīvotājiem un uzņēmumiem mērķtiecīgu pieeju vietējo aktivitāšu atbalstam.

Kopienų fondu ir neatkarīga labdarības organizācija, kas darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā – pilsētā vai novadā, piesaistot līdzekļus no vietējiem ziedotājiem un piešķirot tos vietējām nevalstiskajām organizācijām vai sabiedrības grupām, lai īstenotu sabiedriskā labuma mērķus, kas veicina vietējo attīstību un dzīves kvalitāti konkrētajā teritorijā. Kopienų fondu līdzekļus veido daudzu dažādu vietējo cilvēku un uzņēmumu ziedojumi dažādiem sabiedriskā labuma mērķiem, kā arī pašvaldības vai citu fondu finansējums.

Jēdzienu "kopiena" (angliski - *community*), Latvijā tāpat kā citās zemēs, kas nav angliski runājošas, ir bijis salīdzinoši grūti iedzīvināt saistībā ar kopienų fondu. Tomēr svarīgi ir lietot šo jēdzienu, kas iever gan ģeogrāfisko aspektu, gan arī tās saiknes, kas veido vienotību, piederību un atbildību. Latvijas kopienų fondu savos nosaukumos lieto apzīmējumu "novads" (piem., Talsu novada fondu).

Kopienų fondi ir visstraujāk augošais filantropijas modelis pasaulē.

Filantropija (no grieķu valodas – cilvēkmīlestība) ir indivīda vai juridiskas personas mērķtiecīga un plānota līdzekļu vai citu resursu ziedošana kādiem sabiedriska labuma mērķiem, visbiežāk organizācijām, nesagaidot par to nekādu atlīdzību. Filantropija atbalsta plašu sabiedrības vajadzību spektru, piemēram, sociālās vajadzības, izglītību, veselības aizsardzību, kultūru, pētniecību, stipendiju programmas u.c. Labdarība tiek sniegta spontāni, bez īpašas plānošanas, aiz līdzjūtības kādam, kam tā ir vajadzīga krīzes situācijā.

Kopienų filantropija, tāpat kā filantropija, ir naudas, laika, prasmju vai citu resursu ziedošana sabiedriska labuma mērķiem, taču definēta konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā – kopienā un veicina konkrētās kopienas dzīves uzlabošanu un ilgtermiņa attīstību. Kopienų filantropijas veidi:

- neformāla – tā tiek īstenota spontāni un bez plānošanas vai tiek sniegts atbalsts krīzes situācijās;
- formāla – tiek sniegts plānots un mērķtiecīgs atbalsts, izmantojot formālas organizācijas – kopienų fondus kā mehānismu, lai īstenotu filantropisku mērķu sasniegšanu.

Kopienų fondam raksturīgas šādas pazīmes:

- tas darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā - pilsētā vai novadā;
- kopienų fondam ir plaši un visaptveroši sabiedriska labuma mērķi, t.i., fondam ziedotie līdzekļi tiek piešķirti visdažādākajām sabiedrības vajadzībām, nepievēršoties tikai vienas konkrētas tēmas atbalstam;
- kopienų fonds piesaista līdzekļus no privātpersonām un uzņēmumiem, piedāvājot kopīgas aktivitātes un sadarbību vietējās dzīves kvalitātes uzlabošanā;
- kopienų fonds pats nav projektu īstenotājs. Tas rīko projektu konkursus, lai izvirzītu mērķu sasniegšanā iesaistītu vietējo sabiedrību, noteiktu visnepieciešamākos, aktuālākos un vislabākos projektus un to īstenotājus;
- kopienų fonds veido t.s. neaizskaramo finanšu kapitālu. Daļa līdzekļu tiek ieguldīta finanšu tirgū, un laika gaitā iegūtie peļņas procenti ļauj turpināt lielākā apmērā atbalstīt iedzīvotāju aktivitātes.

Kopienas fonda funkcijas ir:

- veikt darbu ar ziedotājiem un īstenot līdzekļu piesaisti;
- veikt līdzekļu pārvaldi un sadali;
- būt par līderi kopienas attīstības veicināšanā.

Kopienas fonda vērtības ir:

- neatkarība no citām institūcijām un grupām;
- caurspīdīgs, atklāts un pārskatāms lēmumu pieņemšanas process un līdzekļu piešķiršanas sistēma;
- vienlīdzība un skaidri kritēriji līdzekļu piešķiršanā.

Līdera loma

Kopienas fondam raksturīgas arī sekojošas vietējā līdera lomas vietējā sabiedrībā:

- kopienas fonds ir vajadzību un resursu eksperts, jo regulāri pēta kopienas attīstības tendences un aktuālās vajadzības;
- kopienas fonds ir filantropijas eksperts un veicinātājs – tas iepazīstina plašāku sabiedrību ar filantropijas lomu, tās iespējām, iespējamiem jauniem problēmu risinājumiem, rīko tikšanās, seminārus, konferences un diskusijas par šiem jautājumiem;
- kopienas fonds ir vienojošs spēks, kas veicina dažādu sabiedrības grupu sadarbību, dialogu un saprašanos, tai skaitā starp savstarpēji konfliktējošām sabiedrības grupām;
- kopienas fonds ir vietējās attīstības virzītājspēks un sociālo pārmaiņu veicinātājs, kas ierosina jaunas un radošas iniciatīvas, atbalsta netradicionālu un nestandarta pieeju problēmu risināšanā, šajās aktivitātēs iesaistot dažādus sociālos partnerus; tāpat mudina iedzīvotājus iesaistīties un uzņemties atbildību par notiekošo vietējā sabiedrībā;
- kopienas fonds veicina sociālo kapitālu, lai cilvēku, dažādu sabiedrības grupu vai organizāciju savstarpējas sadarbības un mijiedarbības rezultātā rastos pievienotā vērtība, kas veicina kopīgu vērtību veidošanos, attīsta sadarbības kultūru, uzticamību un rīcības koordināciju visos sabiedrības līmeņos, tā veicinot dzīves kvalitātes uzlabošanos;
- kopienas fonds ir sabiedrības interešu aizstāvis – aktīvi iestājas par dažādu sabiedrības grupu interešu aizstāvību, īpaši, ja kopienā nav citu organizāciju vai grupu, kas to var uzņemties.

Lai sniegtu plašāku ieskatu kopienas fonda darbības specifiskā, turpinājumā tiks piedāvāts atsevišķu kopienas fonda pazīmju detalizēts apraksts.

Kopienas fonda darbības mērķis

Kopienas fondam ir plašs un visaptverošs mērķis. Tas nozīmē, ka fonds sniedz atbalstu visām tām jomām, kurām nav peļņas gūšanas nolūka un kas ir būtiskas vietējā sabiedrībā, un kurām ir sabiedriska labuma raksturs. Kopienas fonda atbalstāmas jomas var būt, piemēram, izglītība, sociālie jautājumi, vide, cilvēktiesības, integrācija, kultūra un daudzas citas, kā arī atbalsta sniegšana mazaizsargātām un maznodrošinātām sabiedrības grupām. Fonda darbībai nav tematisku ierobežojumu.

Kopienas fonda sadarbības iespējas ar ziedotājiem

Kopienas fonds sadarbojas ar vietējiem ziedotājiem – privātpersonām un uzņēmumiem -, lai piesaistītu līdzekļus vietēju iniciatīvu un projektu atbalstam. Kopienas fonda uzdevums ir attīstīt vietējo labdarību un piesaistīt līdzekļus no vietējiem avotiem. Kopienas fonds piedāvā ziedotājiem sadarbību vietējai kopienai aktuālu labdarības mērķu īstenošanā, kā arī nodrošina ziedoto līdzekļu godprātīgu un uz mērķiem vērstu apsaimniekošanu – projektu izvērtēšana, līdzekļu piešķiršana noteiktajam mērķim, līdzekļu izlietošanas pārraudzība, atskaišu sniegšana par projekta rezultātiem. Jāuzsver, ka Latvijas apstākļos kopienu fondu aktivitātes ietver arī labdarības kultūras veidošanu – motivēt un izglītot potenciālo ziedotāju. Fondam ir svarīgi sniegt potenciālajam ziedotājam savu ekspertīzi par aktuālajām sabiedrības vajadzībām un paskaidrot, ko ziedotājs ar savu ziedojumu var mainīt konkrētās problēmas risināšanā un vietējās sabiedrības dzīves kvalitātes pilnveidošanā.

Kopienas fonda darbības teritorija

Kopienas fonds darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā – kopienā. Tā var būt administratīvi noteikta teritorija, taču tā var arī saistīt kādu noteiktu apvidu, balstoties uz kādu citu noteiktu kritēriju vai principu. Piemēram, Igaunijā kāda kopienas fonda darbība norit noteiktā reģionā, kas aptver Peipusa ezera piekrastes zonu. Fondam nav noteikta tematiska ierobežojuma, taču pastāv ģeogrāfisks ierobežojums. Tomēr būtiski ir apzināties ne tikai formālo teritoriālo dalījumu vai pēc kādiem noteiktiem kritērijiem veikto teritorijas definējumu, bet arī tās iedzīvotāju piederības un atbildības sajūtu par notiekošo konkrētajā teritorijā.

Kopienas fonds un neaizskaramais kapitāls

Kopienu fondi parasti veido neaizskaramo finanšu kapitālu. Neaizskaramā kapitāla veidošana ir jauna pieeja organizācijas ilgtspējas nodrošināšanā Latvijas nevalstisko organizāciju (NVO) praksē. Neaizskaramā kapitāla veidošana kopienas fondā nozīmē to, ka fonds līdztekus tiem līdzekļiem, kas nepieciešami vietējās sabiedrības iniciatīvu atbalstam, piesaista līdzekļus, kurus investē finanšu tirgū (nogulda depozītā, iegulda vērtspapīros u.c.), lai tālākā nākotnē no gūtās peļņas finansētu projektus un uzturētu fonda administratīvo darbību. Jo lielāks būs neaizskaramais kapitāls, jo efektīvāk fonds varēs īstenot izvirzītos mērķus nākotnē. Nereti, īpaši Latvijas situācijā, fondi pirmajos darbības gados neaizskaramo kapitālu neveido, bet orientējas uz savas darbības rezultātu apliecināšanu, rīkojot projektu

konkursus. Tai pat laikā, piemēram, Talsu novada fonds jau pirmajā darbības gadā definēja mērķi sabalansēt atbalstu projektiem un neaizskaramā kapitāla veidošanu.

Kopienas fonda līdzekļu piešķiršanas kārtība

Kopienas fonda līdzekļu piešķiršanas pamatprincips ir atklāti projektu konkursi. Šāda kārtība nodrošina skaidru un nepārprotamu pieteikšanos uz līdzekļiem un atbalsta saņemšanas procedūru. Projektu konkurss var būt vispārējs – bez tematiska ierobežojuma – vai arī var tikt rīkots par kādu noteiktu tēmu. Projektu konkursā atbalstāmo tematu vairumā gadījumu parasti nosaka ziedotāji, kas šos līdzekļus kopienas fondam piešķir. Tai pat laikā svarīgi ir sabalansēt ziedotāju vēlmes ar sabiedrības vajadzībām.

Projektu konkursa nolikuma veidošana

Kad panākta vienošanās ar ziedotājiem un finansējums fondam ir piešķirts, tiek izsludināts projektu konkurss. Lai izsludinātu projektu konkursu, jāizstrādā konkursa nolikums, ko apstiprina fonda noteiktā institūcija – valde, uzraudzības komiteja vai padome.

Projektu konkursa nolikums ietver šādas sastāvdaļas:

- konkursa nosaukums;
- konkursa mērķis, tēma vai prioritātes, t.sk. atbalstāmās mērķa grupas;
- norādītas grupas, kas var iesniegt projektus - piemēram, NVO, neformālas sabiedrības interešu grupas, pašvaldību izglītības, sporta un kultūras iestādes; kā arī atrunāts, vai viens iesniedzējs var iesniegt vairākus projektus utml.;
- noteikts maksimālā finansējuma apjoms vienam projektam; norādīts, kāds ir kopējais konkursa finansējums un kas ir finansētājs/ji;
- skaidrojums par to, kāda veida projekti netiek finansēti; norādīts, vai un kādi ir finansējuma izlietojuma ierobežojumi;
- projekta finansēšanas noteikumi (kārtība, kādā saņēmējs varēs saņemt piešķirto finansējumu);
- līdzfinansējuma un/vai pašu ieguldījuma nosacījumi;
- projekta īstenošanas ilgums, projekta sākuma un beigu datumi, norises vieta;
- konkursa izsludināšanas veids (kur pieejama informācija par konkursa norisi, projekta pieteikuma formas utml.);
- iespējas saņemt papildus informāciju un atbalstu projektu sagatavošanā (konsultācijas, semināri par projektu sagatavošanu);
- formāts, kādā iesniedzams projekta pieteikums, pieteikuma forma; kāda papildus informācija nepieciešama (projekta realizētāja CV, organizācijas reģistrācijas apliecības kopija u.c.);
- projektu izvērtēšanas procesa apraksts (kas to veiks un pēc kādiem kritērijiem);
- konkursa rezultātu paziņošana (laiks, vieta, kur rezultāti tiks paziņoti utml.).

Kopienas fonds pats var ierosināt un īstenot kādu labdarības programmu, mudināt vietējo sabiedrību ziedot līdzekļus kādas kampaņas ietvaros. Šādos gadījumos piesaistītie

līdzekļi tiek piešķirti bez konkursa, taču fonds rūpīgi atlasa sadarbības partnerus un nodrošina procesa pārraudzību un finanšu plūsmas caurspīdīgumu.

Kopienas fonda juridiskais statuss un struktūra

Kopienas fonda juridiskā forma ir nodibinājums. Saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu, nodibinājums ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteikta mērķa sasniegšanai, kam nav peļņas gūšanas rakstura. Likums paredz, ka katram nodibinājumam noteikti jābūt pārvaldes institūcijai – valdei un saimnieciskās un finansiālās darbības revīzijas institūcijai. Valde vada nodibinājumu, pārstāv to attiecībā ar citiem tiesību subjektiem, rīkojas ar mantu. Valde ir koleģiāla institūcija, kura sastāv vismaz no 3 fiziskām personām. Likums paredz, ka var veidot arī citas pārvaldes institūcijas. Ja ir cita pārvaldes institūcija, kuras kompetencē ietilpst valdes darbības uzraudzība, un kas sastāv vismaz no 3 personām, tad valdē var būt arī mazāk locekļu. Nodibinājumu valdē pārstāv vai nu visi valdes locekļi kopīgi, vai katrs atsevišķi. Var tikt noteikts arī jauktais pārstāvības modelis – viens valdes loceklis pārstāv atsevišķi, pārējie – tikai kopīgi. Katram nodibinājumam pašam ir jāizvēlas labākais un efektīvākais pārstāvības modelis. Valde ir atbildīga par zaudējumiem, kas tās vainas dēļ nodarīti nodibinājumam. Valdes locekļi pakļaujas statūtu noteikumiem un nodibinājuma mērķiem.

Kopienas fonda struktūras galvenais priekšnoteikums ir nodrošināt efektīvu fonda pārvaldes mehānismu un caurskatāmu tā darbību. Tādēļ Latvijas kopienu fondu praksē dominē vairāku pakāpju pārvaldes sistēma:

- *padome*, kurā parasti apvienojas dibinātāji un regulārie ziedotāji;
- *uzraudzības komiteja*, kas regulāri pārauga fonda darbību;
- *revīzijas komisija*, kas veic saimnieciskās finansiālās darbības revīziju;
- *valde*, kas nodrošina fonda ikdienas darbību un ir atbildīga par to.

Uzraudzības komiteju vai padomi, atkarībā no katra fonda specifikas, veido ievērojot 1/3 principu, ko praktizē arī kopienu fondi Krievijā. Tas nozīmē, ka fonda uzraudzības institūcija tiek veidota, ievērojot triju sektoru - valsts/ pašvaldību, biznesa un sabiedrības pārstāvju - līdzdalību un pārstāvniecību fonda pārvaldē. Šiem sektoriem nav jābūt skaitliski vienlīdzīgi pārstāvētiem, tomēr vēlams nodrošināt to principiālu pārstāvniecību. Jāpiezīmē, ka, īpaši saistībā ar NVO līdzdalību fonda pārvaldē, jāreķinās ar to, ka pastāv vai var izveidoties interešu konflikts, ja pārstāvētā organizācija pretendē uz finansējumu fonda projektu konkursos. Tas nozīmē, ka, uzaicinot organizāciju darboties kādā no fonda institūcijām, jāvienojas par to, ka organizācija nepretendēs uz fonda finansējumu.

Talsu novada fondā augstākā pārvaldes institūcija ir padome. Tā sākotnēji izveidojās no 45 dibinātājiem, kuriem laika gaitā piepulcējās citi ziedotāji, un to skaits 2006. gada vidū sasniedza 78 personas. Šīs personas ik gadu ziedo fondam vismaz LVL 20.

Padomes uzdevumi ir :

- reizi gadā apstiprināt fonda darbības un finansiālo pārskatu;
- no sava vidus ievēlēt uzraudzības komiteju un revīzijas komisiju;
- balsot par projektu pieteikumiem projektu programmas ietvaros;
- apstiprināt grozījumus fonda statūtos.

Uzraudzības komiteja:

- to ievēl padome, tā tiek veidota, balstoties uz pieminēto 1/3 principu, un tās sastāvā ir 9 personas;
- tās uzdevums ir pārraudzīt fonda valdes darbību;
- sekot līdzi fonda ienākumiem un izdevumiem;
- apstiprināt jaunus fonda dalībniekus;
- izsludināt projektu konkursus un apstiprināt to rezultātus;
- veicināt fonda atpazīstamību u.c.

Valde:

- ir obligāta un patstāvīgi funkcionējoša pārvaldes institūcija, kas savu darbību īsteno pēc labas pārvaldības principa;
- ir tiesīga pieņemt lēmumu par jebkuru jautājumu, kas saistīts ar fonda darbību, cik tālu tas nav citas fonda pārvaldes institūcijas ekskluzīvā kompetencē;
- var veidot pastāvīgas komisijas pastāvīgo pienākumu veikšanai un darba grupas, izstrādā to darbības nolikumus.

Kopienu fondi un cita veida organizācijas

Pastāv daudz organizāciju, arī Latvijā, kas darbojas līdzīgi kā kopienu fondi, taču tās neatbilst visām iepriekš minētajām kopienu fondu pazīmēm. Šādas organizācijas pasaules praksē sauc par **kopienu filantropijas organizācijām**. Visbiežāk šādas organizācijas veidojas apstākļos, kad nav pietiekamu priekšnosacījumu kopienas fonda izveidei (maza kopiena, nepietiekoši finanšu resursi u.c.). Piemēram, šādai organizācijai nav neaizskaramā kapitāla, un nākotnē arī nav mērķa tādu veidot, vai arī tā pati īsteno vietējā sabiedrībā svarīgus projektus un piesaista tiem vietējo iedzīvotāju ziedojumus. Tomēr būtiski ir tas, ka arī šīs organizācijas veicina filantropiju un vietējās dzīves kvalitātes uzlabošanu.

Darbojas arī daudzi fondi, kuru darbība līdzinās kopienu fondu darbībai. Lai labāk ilustrētu kopienu fondu specifiku, šī tabula atspoguļo atšķirības, kādas pastāv starp kopienu fondiem un cita veida fondiem:

Kopienas fonds	Citi fondi/NVO
Nerealizē savus projektus, bet finansē citu organizāciju iesniegtos projektus.	Parasti īsteno savus projektus.
Līdzekļi tiek piešķirti konkursa kārtībā.	Līdzekļus izlieto vai nu organizācijas iekšienē, vai arī piešķir tos bez konkursa.
Atbalsta plašas kopienas vajadzības nevis vienu konkrētu tēmu.	Parasti darbības mērķis ir kādas noteiktas tēmas/ problemātikas ietvaros - bērni, ekoloģija, cilvēki ar īpašām vajadzībām u.c.
Veicina filantropiju, palīdz ziedotājiem veidot savas filantropijas programmas.	Nav mērķis veicināt filantropiju, bet piesaistīt ziedojumus savas organizācijas mērķu īstenošanai.

3.2. Līdzekļu piesaistes jautājumi kopienas fondā

Kopienu fondu resursi un to izlietošanas nosacījumi

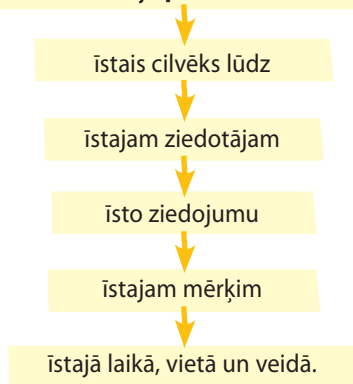
Līdzekļu piesaisti kopienas fondā nosaka tā specifika. Ir vairākas līdzekļu grupas, kurām, nodrošinot atbilstošu līdzekļu pieplūdumu, fonds spēj darboties efektīvā veidā:

- līdzekļi dažādiem projektu konkursiem, stipendiju programmām, mērķa projektiem vai īpašām labdarības programmām, konkrētāk - līdzekļi, kas tiek nodoti trešajām personām;
- līdzekļi neaizskaramajam kapitālam;
- līdzekļi fonda darbības nodrošināšanai jeb administratīvais finansējums;
- līdzekļi citām fonda aktivitātēm (piemēram, iedzīvotāju foruma rīkošana, pētījuma veikšana, apmācības nevalstiskajām organizācijām un fonda darbiniekiem, pieredzes apmaiņas braucieni, dalība konferencēs u.c.).

Kopienas fonda līdzekļu piesaistes metodes

Kopienas fonds ir profesionāla organizācija, kuras galvenais mērķis ir nodrošināt resursu piesaisti vietējās kopienas dzīves kvalitātes uzlabošanai. Lai nodrošinātu veiksmīgu līdzekļu piesaisti, kopienu fondos tiek izstrādātas un īstenotas konkrētas stratēģijas un darbības plāni. Katram fondam ir izvirzīti savi finansu piesaistes mērķi katrā no fonda līdzekļu grupām. Veidi, kā piesaistīt līdzekļus, var būt visdažādākie.

Klasiskā līdzekļu piesaistes definīcija:

Lai nodrošinātu finansējumu fondā noteiktajās līdzekļu grupās, praktiski kopienu fondi par primāro uzdevumu ir izvirzījuši piesaistīt ziedojumus projektu konkursu rīkošanai, no katra ziedojuma ieturot noteiktus procentus neaizskaramā kapitāla veidošanai un administratīvo izdevumu segšanai.

Piemēram, Talsu novada fondā no katriem fonda dalībnieku ziedotajiem 20 latiem – 65% tiek novirzīti projektu konkursa rīkošanai, 25% - neaizskaramajam kapitālam un 10% administratīvo izdevumu segšanai. Bez tam Talsu novada fonds rīko īpašu kampaņu neaizskaramā kapitāla veidošanai “100 draugu Talsu novadam”, kuras ietvaros piesaistītie ziedojumi 100% apmērā tiek novirzīti neaizskaramā kapitāla veidošanai. Šo akciju ar pirmo ziedojumu atklāja Valsts Prezidente Vaira Vīķe – Freiberga, iegūstot Talsu novada drauga statusu tāpat kā citi ziedotāji, kas sekoja Prezidentes piemēram. Savukārt, Lielvārdē dibinātāju ziedotie 100 LVL tiek sadalīti uz pusēm - projektiem un neaizskaramajam kapitālam, savukārt citiem ziedotājiem noteikums ir 85% - projektiem, 10% – neaizskaramajam kapitālam, 5% – fonda administratīvajiem izdevumiem.

Skaidrs, ka 5% vai 10% sedz tikai daļu no fonda administratīvajiem izdevumiem, ja fonda ziedojumu apgrozījums ir salīdzinoši neliels. Tādēļ jāmeklē citi veidi, kā nodrošināt fonda ikdienas darbību. Ideāli, ja fonds spēj piesaistīt finansētājus, kas var apmaksāt fonda darbinieku darbu. Liela nozīme administratīvā darba nodrošināšanā ir brīvprātīgā darba ieguldījumam, ko veic fondu valžu, uzraudzības komiteju un padomju dalībnieki. Fondi var sniegt pakalpojumus vai konsultācijas uzņēmējiem un ziedotājiem par ar labdarību saistītiem jautājumiem, vai izstrādāt kādu īpašu programmu atbilstoši ziedotāju interesēm un attiecīgi saņemt atalgojumu par programmu sagatavošanu un īstenošanu. Telpu un biroja aprīkojuma nodrošinājumu var risināt, vienojoties ar pašvaldību, kas var izīrēt biroja telpas par samazinātu maksu, vai atvēlēt tās lietot bez maksas, vai izmantot kāda uzņēmuma telpas, kur nereti atrodas arī pārējais biroja aprīkojums. Līdzekļi citām kopienas fonda aktivitātēm nereti tiek piesaistīti no ārējiem avotiem, visbiežāk pašvaldībām vai ārvalstu fondiem. Par līdzekļu piesaisti tiek stāstīts arī nodaļā 3.2. Kopienas fonds – platforma sadarbībai.

Ne-naudas ziedojumi

Būtisks un ne mazāk svarīgs resurss fonda darbībai ir ne-naudas ziedojumi. Populārākie un pazīstamākie ir preču vai produktu ziedojumi. Līdz šim mazāk izmantots, taču būtisks ne-naudas ziedojums ir profesionālo pakalpojumu sniegšana, piemēram, grāmatvedības, juridiskie pakalpojumi, sabiedriskās attiecības, pētniecība, mārketinga, apmācības, kas NVO sektoram ir ļoti nepieciešami, bet salīdzinoši dārgi un nereti maz pieejami pakalpojumi. Profesionāļu dalība gan kopienas fonda, gan citu NVO pārvaldē ir būtisks resurss, kas vēl nav pietiekami novērtēts. Tāpat arī semināru vai biroja telpu un aprīkojuma nodošana kādas NVO rīcībā bez maksas, kā arī transporta pakalpojumu ziedošana ir būtisks atbalsts NVO ikdienas darbā. Šeit jāievēro, ka fonds šos resursus var izmantot gan savā darbībā, gan mudināt uzņēmumus īstenot labdarības aktivitātes tieši ar šiem resursiem.

Kopienas fonda piedāvātās sadarbības iespējas ziedotājiem

Tradicionālā prakse ir, ka ziedotāji ziedo atbilstoši tam, kam ziedojuma lūdzējs ir prasījis. Šādai pieejai ir vairāki būtiski trūkumi, kā, piemēram, ziedotājs nereti neizvērtē projekta nepieciešamību, kvalitāti un projekta īstenošanas kapacitāti, tāpat arī ziedotājs nereti neseko līdzi ziedotās naudas izlietojumam un nevar izvērtēt sava ziedojuma nozīmību. Ziedotājiem nereti nākas vilties īstenoto aktivitāšu kvalitātē, vai arī viņi vispār nesāņem atskaites par paveikto un pateicību par savu ziedojumu. Kopienas fonda uzdevums ir nepieļaut šādas problēmas, to vietā ziedotājiem piedāvājot dažādus mūsdienīgus līdzekļu piešķiršanas instrumentus un mehānismus, kas nodrošina piešķirto līdzekļu profesionālu izlietojumu un izvirzīto mērķu efektīvu un kvalitatīvu sasniegšanu. Viens no kopienas fonda ikdienas uzdevumiem ir nodrošināt regulāru atgriezenisko saikni ziedotājiem attiecībā uz līdzekļu izlietojumu un ziedojumu izlietojuma rezultātiem.

Kopienas fonds ziedotājiem var piedāvāt sadarbību dažādu projektu konkursu īstenošanā. Projektu konkurss ir efektīvs mehānisms labāko projektu atlasei un nerada negatīvu attieksmi pret ziedotājiem, jo konkurss kā līdzekļu piešķiršanas forma dod vienādas iespējas

uz pieejamo finansējumu pretendēt visiem ieinteresētajiem un piešķiramo līdzekļu kritērijiem atbilstošajiem. Projektu konkursā ziedotāji var būt gan uzņēmumi, gan privātpersonas, kā arī līdzekļus var piešķirt gan pašvaldības, gan citi fondi.

Vispārējs projektu konkurss

- Piešķiramo līdzekļu kopumu veido vispārēji ziedojumi, apvienojot daudzu un dažādu ziedotāju naudu.
- Nav tematiska atbalsta ierobežojumu.
- Fonds izvērtē projektus.
- Fonds nodrošina projektu uzraudzību, saturiskās un finansiālās atskaites.

Katru gadu pavasarī un rudenī Talsu novada fonds izsludina vispārējus - **Projektu programmas konkursus**. To finansējumu veido daļa no fonda dalībnieku mērķa iemaksām, privātpersonu un uzņēmumu ziedojumu, pašvaldību dotācijas, citu fondu finansējums. Ikvienai iedzīvotāju grupai NVO vai, atsevišķos gadījumos, pašvaldību iestādēm ir iespēja pretendēt uz finansējumu pēc vienādiem kritērijiem, aizpildot pieteikuma veidlapu un pielikumus. Kopš 2003. gada Talsu novada fonds ir rīkojis piecus vispārējos konkursus, atbalstot 51 projektu 23 013,08 latu apmērā. Līdzīgus vispārējos projektu konkursus rīko arī kopienu fondi Lielvārdē, Alūksnē un Valmierā.

Ziedotāja vārdā nosaukts projektu konkurss

- Piešķiramo līdzekļu kopumu veido ziedojums ar noteiktu mērķi. Līdzekļu ziedotājs parasti ir vai nu viens uzņēmums, privātpersona vai ģimene.
- Atbalsts noteiktai tēmai, mērķa grupai vai ģeogrāfiskai teritorijai, piemēram, viena vai vairāku tuvēju pagastu attīstības veicināšanai, noteiktai pilsētai, noteiktas darbības sfēras attīstībai noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā.
- Fonds izvērtē projektus, uzklauša ziedotāja rekomendācijas.
- Fonds nodrošina projektu uzraudzību, saturiskās un finansiālās atskaites.

2003. gadā, pateicoties a/s „Philip Morris Latvia” atbalstam, Talsu novada fonds rīkoja **īpašu projektu konkursu Talsu rajona pensionāru un cilvēku ar īpašām vajadzībām organizācijām**. Atbalstu guva septiņi projekti.

Pateicoties a/s „Hansabanka” ziedojumam, 2004. gadā Talsu novada fonds organizēja **īpašu projektu konkursu Talsu rajona jauniešu radošajām idejām**. Atbalstu guva pieci projekti.

2006. gadā a/s „Valmieras Stikla šķiedra” un Valmieras novada fonds rīkoja **projektu konkursu “Labākai rītdienai”**, kura mērķis ir sniegt atbalstu sociālās jomas projektiem Valmieras pilsētā un novadā.

Summas viena projektu konkursa rīkošanai ir bijušas no LVL 1000 līdz LVL 2300.

Mērķa projekti (stermiņa) vai programmas (ilgtermiņa)

- Šādu sadarbību var ierosināt gan pats ziedotājs, gan fonds.
- Ziedotājs pats nosaka, kā ziedojums izlietojams - nosaka tā izlietošanas mērķus un atbalstāmās organizācijas un/vai grupas.
- Fonds nodrošina projektu uzraudzību, saturiskās un finansiālās atskaites.

2004. gadā tika īstenots mērķa projekts – **klavieru dāvinājums** Starptautiskās Bērnu Eirovīzijas dalībniekam, **sabilniekam Dzintaram Čičam**. Ideja par šādu dāvinājumu radās jaunā dziedātāja novadniekam, a/s "Hansabanka" valdes priekšsēdētājas vietniekam Uģim Zemturim. Šis dāvinājums tika īstenots ar bankas atbalstu. Dāvinātās klavieres joprojām dod iespēju Dzintaram Čičam pilnveidot klavierspēli, sekmējot viņa mākslinieciskā talanta izaugsmi.

Divus gadus Talsu novada fonds piedalījās LTV Panorāma **labdarības akcijā „Palīdzēsim viens otram!”**, kuras mērķis – dot iespēju ikvienam Latvijas iedzīvotājam un uzņēmumam palīdzēt īstenot kaut nelielu iedzīvotāju iniciatīvas grupas iecerī. 2004. gadā Latvijas iedzīvotāji atbalstīja mērķa projektu – bērnu rotaļu laukuma izveidi Dundagas bērnu centrā „Mājas”, bet 2005. gadā atbalstu sniedza Talsu bēbišu skoliņas „Brīnumiņš” darbībai.

Stipendiju programma

- Šādu programmu var veidot, kopīgā iniciatīvā apvienojot vairākus ziedotājus, programma var būt arī viena ziedotāja vārdā nosaukta, ja ziedotājs ir viena fiziska vai juridiska persona.
- Fonda uzdevums ir izstrādāt stipendiju saņēmēju atlases procedūru un atlasīt piemērotākos stipendiātus.
- Fonda pienākums ir nodrošināt ziedotājam/jiem atgriezenisko saikni.

Pateicoties uzņēmēja Andra Reinholda atbalstam, 2004./05. un 2005./06. mācību gadā Talsu novada fonds sniedza atbalstu trijiem sekmīgiem Talsu mūzikas skolas un Talsu mākslas skolas audzēkņiem, piešķirot **A.Reinholda stipendijas mūzikā un mākslā**, lai segtu mācību maksu.

Jau trīs gadus SIA „O.Bāres Būvmateriāli” finansē **Talsu novada stipendiju** pirmās augstākās izglītības ieguvei kādam Talsu rajona jauniešim. Savukārt, **Lielvārdes novada stipendiju** finansē Lielvārdes attīstības fonda ziedotāji. Šis stipendijas tiek administrētas sadarbībā ar Vītulu fondu.

2006./07. mācību gadā Talsu novada fonds, pateicoties a/s „Hansabanka” atbalstam, piešķir piecas **Talsu novada stipendijas mūzikā un mākslā**.

Uzņēmumu darbinieku un/vai klientu iesaistīšana ziedošanā

Kopienas fonds var piedāvāt uzņēmumiem iesaistīt ziedošanā darbiniekus un klientus, tā veicinot to lojalitāti un sasaisti ar uzņēmuma īstenoto politiku. Parasti darbinieku un klientu ziedojumiem uzņēmums pievieno savu ziedojuma daļu attiecībās 1:1, 1:2 vai 1:3. Fonds ar ziedotāju vienojas par atbilstošāko ziedojuma izlietošanas veidu – projektu konkursu vai kādu citu labdarības programmu, ziedojumu izlietošanas mehānismu.

Atsaucoties Talsu novada fonda aicinājumam iesaistīties **akcijā „Skola soma”** (palīdzēt pirmklasniekiem no maznodrošinātām ģimenēm sākt skolas gaitas), Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centra un Starptautiskās sadarbības centra „Eiromāja” Talsos darbinieces akcijas atklāšanas pasākumā Talsos kopīgi ziedoja 25 latus ar vēlējumu – atbalstīt vienu bērnu kādā Talsu rajona mazajā skoliņā. Šādi akciju atbalstīja arī Talsu kafejnīcas „Martinelli” kolektīvs.

2005. gada nogalē Talsu novada fonds rīkoja **akciju „Sveiciens Ziemassvētkos”**, kuras ietvaros aicināja fonda dalībniekus, sadarbības partnerus un pašvaldības iegādāties Ziemassvētku kartiņas, ko īpaši šim mērķim bija sagatavojis fonds. Savus zīmējumus kartiņu izgatavošanai dāvināja vietējie iedzīvotāji. Ienākumi no pārdotajām kartiņām tika novirzīti neaizskaramā kapitāla veidošanai. Akcijas ietvaros neaizskaramais kapitāls pieauga par 438,55 latiem.

Ilgtermiņa sadarbība starp kopienas fondu un uzņēmumu

Ilgtermiņa sadarbība starp kopienas fondu un uzņēmumu var veidoties, ja uzņēmums ziedo fondam naudu, ko fonds, savukārt, iegulda finanšu tirgū, un ik gadu daļa peļņas tiek izlietota kādam no projektu konkursiem. Bez tam ziedotājs var savu „fondu” ik gadu papildināt, tā palielinot sabiedrībai pieejamo nepieciešamo atbalstu.

Talsu novada fonds un SIA „O.Bāres Būvmateriāli” 2006. gadā noslēdza ilgtermiņa **līgumu par sadarbību uzņēmuma labdarības aktivitāšu administrēšanā**. Uzņēmums kopā ar Talsu novada fondu kopīgi izvērtē ikdienā saņemtos ziedojumu lūgumus un pieņem lēmumu par atbalstu. Vēlāk fonds veic atbalstīto projektu īstenošanas pārraudzību, kā arī sniedz pārskatu uzņēmumam par sasniegto. Līgums paredz iespēju, ka šīs sadarbības ietvaros Talsu novada fonds var vērsties pie uzņēmuma ar priekšlikumiem par atbalstāmajām iniciatīvām. Uzņēmums apmaksā šo fonda sniegto pakalpojumu.

3.3. Kopienas fonds – platforma sadarbībai

Kopienas fonds kalpo par platformu dažādu sabiedrības sektoru, piemēram, pašvaldību, biznesa sektora, NVO un privātpersonu sadarbībai. Katrai no iesaistītajām pusēm ir savī resursi, un, tos apvienojot, var efektīvi veicināt vietējo attīstību. Svarīgi, ka kopienas fonds nodrošina sava veida sociālo vērtību apmaiņas procesu starp dažādām sabiedrības grupām. Kopienas fondam ir divas dažādas mērķa grupas - ziedotāji (t.sk. citi finansētāji) un projektu īstenotāji. Katram no tiem fonds izstrādā savu, atšķirīgu pieeju, kā arī savā darbā sabalansē projektu īstenotāju un ziedotāju vēlmes un vajadzības. Turpinājumā tiks aplūkotas dažādu sektoru sadarbības iespējas ar kopienas fondu.

Kopienas fonds un vietējā pašvaldība

Salīdzinot ar ASV, Eiropā un Latvijā sadarbībai ar vietējām pašvaldībām ir būtiska loma kopienas fonda darbībā. Uzsākot kopienas fonda veidošanu, svarīgs ir atbalsts no pašvaldības. Pašvaldība fondam ir informācijas avots, tā var palīdzēt nodibināt vajadzīgos kontaktus un sniegt praktisku atbalstu fonda izveides sākumposmā. Nevienā no Latvijas kopienu fondiem pašvaldība nav bijusi fonda dibinātājs. Taču vairumā gadījumu gan pašvaldību vadītāji, gan darbinieki kā privātpersonas ir bijuši gan fonda dibinātāju, gan dalībnieku vidū. Tomēr jāuzsver, ka kopienas fondam ir svarīgi būt neatkarīgam un politiski neitrālam.

Analizējot kopienas fonda un pašvaldības mērķus Baltijas kopienas fondu sadarbības projekta ietvaros, tika atzīts, ka tie ir vienādi, taču metodes, kā tos sasniegt, ir atšķirīgas. Kritiskākais aspekts sadarbībai ar pašvaldību ir apstākļi, ka kopienas fonds ar saviem resursiem sāk īstenot kādas no pašvaldības funkcijām. Rūpīgi jāizvērtē tie projekti, kas attiecas uz infrastruktūras objektu uzlabošanu, piemēram, bērnu rotaļlaukumu labiekārtošana pašvaldības bērnodārzos. Kopienas fondi nereti finansē šādus projektus, taču būtu jābūt nosacījumam par to, ka šādiem projektiem ir jābūt ar kādu pievienotu vērtību. Kā piemēru var minēt bērnodārzu apmeklējošo bērnu vecāku iesaistišanu rotaļlaukuma labiekārtošanas darbos, kas veidojas kā tradīcija jaunām iniciatīvām vecāku un bērnodārza vadības sadarbībai.

Pašvaldības galvenie ieguvumi no kopienas fonda darbības ir šādi:

- kopienas fonds piesaista jaunus finansu resursus vietējās kopienas vajadzībām, motivējot ziedot gan privātpersonas, gan uzņēmumus;
- kopienas fonds veicina vietējo problēmu risināšanu papildus pašvaldības veiktajām aktivitātēm;
- kopienas fonds var sniegt pašvaldībai būtisku informāciju par vajadzībām un norisēm kopienā, ko tas regulāri pārrauga;
- kopienas fonds var kalpot kā profesionāls pašvaldības līdzekļu pārvaldītājs kopienas vajadzību nodrošināšanai, piemēram, pašvaldība var nodot kopienas fonda administrēšanai NVO projektu konkursu, vai, apvienojot līdzekļus ar fondu, rīkot kopīgu pašvaldības un kopienas fonda projektu konkursu;
- kopienas fonda aktivitātes var veidot pozitīvu pašvaldības tēlu nacionālā mērogā.

Pašvaldība var piedalīties un atbalstīt kopienas fonda darbību:

- piešķirot līdzekļus projektu konkursiem un atbalstot fonda administratīvo darbību;
- piedaloties fonda pārvaldē – padomē vai uzraudzības komitejā;
- izplatot aktuālo informāciju par fondu savos informācijas sniegšanas kanālos;
- sniegt savā rīcībā esošu informāciju fondam un palīdzēt ar nepieciešamo kontaktu veidošanu;
- publiski atzīt kopienas fonda veikumu un ieguldījumu vietējās kopienas attīstībā un dzīves kvalitātes uzlabošanā.

Kopienų fondu sadarbība ar pašvaldībām Latvijā ir bijusi pozitīva, tie savstarpēji veiksmīgi ir papildinājuši viens otra darbību. Talsu novada fonds un Lielvārdes attīstības fonds sadarbībā ar pašvaldību ir rīkojuši vairākus projektu konkursus. Tāpat pašvaldības atbalsta kopienas fondus, piedāvājot tiem telpas pašvaldības īpašumos par simbolisku ires maksu.

Viljandi kopienas fonds Igaunijā sadarbojas ar sava reģiona pašvaldībām saskaņā ar vienošanos, ka **katra pašvaldība ik gadu iemaksā kopienas fonda neaizskaramā kapitāla fondā 1 Igaunijas kronu** (apmēram 4,5 santīmi) par ikvienu savas pašvaldības iedzīvotāju. Tas, savukārt, dod iespēju pašvaldības iedzīvotājiem piedalīties kopienas fonda rīkotajos projektu konkursos. Akcija norit veiksmīgi, jo jau otrajā akcijas darbības gadā visas konkrētajā ģeogrāfiskajā teritorijā esošās pašvaldības bija tajā iesaistījušās.

Kopienas fonda sadarbība ar biznesa jeb privāto sektoru

Kopienas fonda uzdevums ir motivēt, izglīt un praktiski iesaistīt biznesa jeb privāto sektoru vietējās kopienas attīstībā, izmantojot uzņēmumu rīcībā esošos finanšu un citus resursus. Kopienas fonds biznesa sektoram kalpo kā vēstnesis, norādot par aktuālajām vietējās sabiedrības vajadzībām. Kopienas fonds piesaista līdzekļus nevis savu mērķu un vajadzību nodrošināšanai, bet gan visas vietējās kopienas vajadzībām. Tas ievērojami maina kopienas fonda pozīciju starp citiem līdzekļu piesaistītājiem, kā arī veicina uzņēmumu pozitīvu attieksmi. Kopienas fonda loma un uzdevums ir piedāvāt uzņēmuma interesēm atbilstošu labdarības programmu vai mērķi, kam ziedot. Fonds potenciālajam ziedotājam var piedāvāt sadarbību ļoti plašā tēmu spektrā, jo tā darbība aptver visu sabiedriskā labuma vajadzību loku. Tai pat laikā jābūt līdzsvaram starp kopienas vajadzībām un ziedotāja interesēm, lai saglabātu lēmuma pieņemšanā zināmu neatkarību un īstenotu fonda misiju.

Laikā, kad pieaug uzņēmumu vēlme realizēt sociāli atbildīgu politiku, arī labdarība kā viens no tās aspektiem kļūst par arvien nozīmīgāku uzņēmumu darbības sastāvdaļu. Kopienas fonda sadarbība ar biznesa sektoru ir abpusēji svarīga un izdevīga.

Priekšrocības biznesa sektora sadarbībai ar kopienas fondu:

- tiek panākts maksimāls efekts ar minimāliem līdzekļiem – palīdzība un atbalsts tiek sniegts daudzām iniciatīvām, tam izmantojot salīdzinoši nelielus resursus;
- sadarbība ar kopienas fondu ir jauns un no konkurentu praktizētajām labdarības darbībām atšķirīgs veids, kā sadarboties ar sabiedrību;
- kopienas fonds var piedāvāt daudzveidīgas un dažādiem uzņēmumiem atbilstošas, taču vienlaikus pilnīgi atšķirīgas sadarbības formas un individuālu pieeju katra uzņēmuma ziedošanas interesēm un specifikai;
- tiek nodrošināta resursu ekonomija – kopienas fonds nodrošina profesionālu līdzekļu administrēšanu ar nelielām administratīvajām izmaksām (salīdzinājumā ar biznesa sektora piedāvājumiem labdarības aktivitāšu plānošanai un īstenošanai);
- uzņēmumiem ir iespēja veidot ilgtermiņa labdarības programmas (ziedotāja vārdā nosaukta programma);
- iespējams attīstīt jaunas partnerības formas ar pašvaldību;
- plašas iespējas pozitīva un sociāli atbildīga uzņēmuma tēla veidošanai;
- jaunas iespējas sadarbībai ar NVO;
- iespējama resursu apvienošana ar citiem ziedotājiem.

Uzņēmumu iespējamās dalības formas kopienas fonda darbībā:

- finansējuma novirzīšana kopīgā konkursā ar citiem ziedotājiem;
- ieguldījums kopienas fonda neaizskaramajā kapitālā;
- uzņēmuma vārdā nosauktu programmu izveide;
- uzņēmuma un tā darbinieku resursu apvienošana – darbinieku iesaistīšana ziedošanas procesā;
- uzņēmuma un tā klientu resursu apvienošana – klientu iesaistīšana ziedošanas procesā;
- uzņēmuma piedalīšanās fonda pārvaldē.

Kopienas fonda īpašais piedāvājums biznesa sektoram:

- kopienas fonds veicina uzņēmuma tēla sasaisti ar labdarības aktivitātēm;
- kopienas fonds palīdz uzņēmumam noteikt tā ilgtermiņa labdarības mērķus;
- sadarbība ar kopienas fondu dod iespēju uzņēmumam izmantot tos resursus, kas ir pieejami tikai kopienas fondam – piemēram, zināšanas par vietējo sabiedrību, ekspertīze projektu izvērtēšanā, profesionāla līdzekļu administrēšana utt.;
- kopienas fonds var pārņemt no uzņēmuma tās saistības, ko tam uzliek ziedošana – projektu izvērtēšana, lēmumu pieņemšana par ziedojumu novirzīšanu, līdzekļu izlietojuma pārraudzība utml.;
- kopienas fonds samazina uzņēmuma izdevumus, kas rodas īstenojot labdarības programmas;
- ziedojums kopienas fondam nodrošina uzņēmuma ienākuma nodokļa atlaides, jo fondam kā labdarības organizācijai ir sabiedriskā labuma statuss.

Kopienas fonds un citas NVO

Kopienas fonda viena no tiešajām mērķauditorijām ir nevalstiskās organizācijas un neformālas sabiedrības interešu grupas. Kopienas fonda darbību un profesionalitāti vērtē vispirms pēc tā, kā īstenoti fonda atbalstītie projekti. Līdz ar to fonda uzdevums ir rūpēties par nevalstiskā sektora profesionalitāti, gādājot par nepieciešamajām apmācībām un konsultācijām, lai organizācijas un neformālas grupas spētu realizēt projektus profesionāli un ar vislielāko iespējamo atdevi.

Priekšrocības NVO sadarbībai ar kopienas fondu:

- kopienas fonds nodrošina papildus iespējas līdzekļu piesaistē NVO mērķu īstenošanai;
- kopienas fonds nodrošina nepazemojošu, vienlīdzīgu un vienkāršu pieejamību vietējo uzņēmumu un privātpersonu līdzekļiem, kas iespējama, pateicoties fonda rīkotajiem projektu konkursiem;
- novatorisma atbalsts – kopienas fonds var atbalstīt to, ko, iespējams, katrs atsevišķs ziedotājs tik labi neizprot un varbūt arī neatbalstītu;
- iespēja ietekmēt fonda prioritātes un stratēģiju, veicinot demokrātiskas sabiedrības attīstību.

Iespējamās NVO līdzdalības formas kopienas fonda darbībā:

- projektu pieteikumu iesniegšana dalībai fonda rīkotajā projektu konkursā;
- sadarbība jaunu ziedotāju piesaistē;
- sadarbība labdarības programmu īstenošanā;
- piedalīšanās kopienas fonda pārvaldē – valdē, uzraudzības komitejā vai padomē (neaizmirstot par iespējamā interešu konflikta izveidošanos un ētisku rīcību jebkurā gadījumā);
- līdzdalība kopienas fonda stratēģijas izstrādē.

Kopienas fonds un privātpersonas

Privātpersonām ir visplašākās iespējas piedalīties kopienas fonda darbībā - gan kā ziedotājiem, gan kā projektu īstenošanai. Visu iepriekš minēto grupu pārstāvji jau faktiski arī ir privātpersonas – gan uzņēmēji, gan pašvaldību, gan NVO pārstāvji. Tomēr pastāv vairākas sadarbības formas, kas raksturīgas kopienas fonda sadarbībai ar privātpersonām, un netika minētas iepriekš.

Kopienas fondi Latvijā privātpersonu ziedojumus pārsvarā piesaista projektu konkursu rīkošanai. Projektu konkursi, īpaši vispārējie, ir veiksmīgi ar to, ka tajos iespējams atbalstīt visdažādākās sabiedrības vajadzības, līdz ar to šāda konkursa finansēšanai var piesaistīt visdažādākos ziedotājus - gan privātpersonas, gan uzņēmumus. Talsu, Lielvārdes un Alūksnes kopienu fondos ziedotāji projektu konkursu nodrošināšanai galvenokārt ir fonda dalībnieki - privātpersonas, kas tieši ar šādu mērķi ir aicināti ziedot fondam. Talsu un Alūksnes gadījumā

ziedotāji paši pēc īpaši izstrādātas vērtēšanas sistēmas veic projektu izvērtēšanu. Tieši līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā ir bijusi privātpersonu galvenā motivācija ziedot projektu konkursiem.

Līdzekļu piesaistē būtiska nozīme ir masu ziedojumiem. Populārākās masu ziedojumu piesaistes metodes ir ziedojumi, izmantojot labdarības tālruni, ziedošanas iespējas interneta vidē vai ziedojumu kastītes. Tāpat arī līdzekļu piesaistei veiksmīgi var izmantot izsoles un citus īpaši organizētus pasākumus. Parasti katrs individuālais ziedojums ir neliels, taču, ja piedalās daudz privātpersonu, saziēdotā summa var sasniegt ievērojamus apmērus.

Alūksnes novada fonds savā viena gada jubilejas pasākumā viesus **aicināja nenest ziedus un dāvanas, bet gan ziedot** fonda projektu konkursiem. Pasākuma laikā tika savākti LVL 500. Visi ziedotāji piedalījās izlozē, kurā bija iespējams laimēt braucienu uz Briseli, lai iepazītos ar Eiropas Parlamenta darbību.

Savukārt, Talsu novada fonda valdes priekšsēdētājs Mareks Indriksone savā vārda dienā **viesus aicināja ziedot** akcijai "Skolas soma", lai palīdzētu maznodrošinātām ģimenēm iegādāties nepieciešamās skolas lietas. Pasākuma laikā tika izlozēti vairāki vietējām leģendām apvīti priekšmeti – piemēram, bērības dienās tapis zīmējums, Valsts prezidentes V. Viķes-Freibergas dāvināta pildspalva, II Talsu Iedzīvotāju foruma darba grupas spilvens. Kopumā 30 pasākuma dalībnieki saziēdoja 392,50 latus, kas deva iespēju 15 bērniem palīdzēt uzsākt skolas gaitas.

Cits ziedojumu piesaistes veids no privātpersonām ir lielāki ziedojumi vai pat testamentārie ziedojumi. Rietumos testamentārie ziedojumi veido lielu daļu no ziedojumiem, kurus saņem fondi un citas NVO. Parasti šādu ziedojumu piesaistē kā metodi izmanto individuālas sarunas. Kā likums, šādas sarunas var būt ilgstošas – pat vairāku gadu garumā.

Kopienas fonda ģeogrāfiskā piesaiste dod iespēju kā potenciālos ziedotājus uzrunāt arī bijušos novadniekus, kas konkrētajā vietā vairs nedzīvo, taču tajā dzimuši, auguši, skolā gājuši vai strādājuši un joprojām saglabā labas atmiņas, kā arī rūpējas par dzimti vai labi pazīstamā apvidus attīstību. Novadnieku atbalsts meklējams ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās.

3.4. | Kopienas fonda izveides process

Pirms veidot fondu, nepieciešams saprast, vai tas tiešām ir nepieciešams, vai pastāv visi priekšnosacījumi, lai fonds būtu spējīgs darboties. Kopienas fonda būtība ir vienlaikus gan vienkārša, gan arī sarežģīta, tādēļ tā izveides procesā ir vērts piesaistīt kopienu filantropijas ekspertu vai vismaz jau izveidoto un pieredzējušo fondu pārstāvjus. Pozitīvi jāvērtē iespēja, ja potenciālie fonda veidotāji var kopīgi apmeklēt kādu no jau esošajiem kopienu fondiem Latvijā vai citās valstīs, kas dod plašāku izpratni par šāda veida fondu darbību un tā pavērtajām iespējām.

Fonda izveides pamatnosacījumi

1. Ārējā vide – tās motivācija un interese:
 - fonds ir nepieciešams vietējām NVO un neformālajām sabiedrības interešu grupām, lai tās varētu īstenot sabiedriska labuma projektus;
 - fonds ir nepieciešams vietējiem uzņēmējiem un privātpersonām, lai viņi varētu efektīvāk ziedot, nodarboties ar labdarību, vienlaikus uzlabojot vietējās kopienas labklājību;
 - fonds ir vajadzīgs konkrētajam ģeogrāfiskajam reģionam un tajā esošajām pašvaldībām, lai aktivizētu iedzīvotājus un veicinātu vietējo attīstību.
2. Fonda veidotājiem nepieciešamie resursi:
 - piederības un atbildības sajūta;
 - labdarība kā vērtība;
 - enerģija;
 - kontakti;
 - laiks;
 - finanses.

Vispārēja situācijas novērtēšana

Pirms kopienas fonda izveides jāveic rūpīga izpēte par vietējo situāciju, jāapzina pastāvošās iespējas un riski, lai efektīvā veidā saplānotu kopienas fonda darbības pamatprincipus:

- jānoskaidro, kāds ir iedzīvotāju skaits konkrētajā izvēlētajā ģeogrāfiskajā teritorijā – pilsētā, rajonā vai citā noteiktā reģionā; jāapzinās, kādu teritoriju potenciāli fonds varētu aptvert, kāda ir kopienas piederības un atbildības izjūta par teritorijā notiekošo;
- jāaplāno, kas potenciāli var veidot fonda izveides iniciatīvas grupu – būtiska ir vietējo līderu piesaiste no NVO, pašvaldību, uzņēmēju vidus; jānoskaidro, kādas kompetences tiem piemīt un kuras no tām ir nepieciešamas fondam; kas būs kopienas fonda dibinātāji, kādēļ un kāda būs to loma nākotnē. Jāņem vērā, ka kopienas fonds ir ilgtermiņa partnerība, tādēļ šis ir viens no svarīgākajiem jautājumiem, kas jāizpēta;
- jānoskaidro, kādas labdarības tradīcijas vēsturiski ir pastāvējušas šajā kopienā; kāda ir kopienas ekonomiskā situācija, kas ir lielākie tajā esošie uzņēmumi; kāds ir vietējo ziedotāju profils – ar ko viņi nodarbojas, kāds ir ziedojumu apjoms utt.;
- jāizvērtē, kāds ir NVO un citu potenciālo ziedojumu saņēmēju profils – kapacitāte, profesionalitāte un pieredze sabiedriska labuma projektu īstenošanā u.c.;
- jānovērtē pieejamie resursi, tai skaitā administratīvie resursi, jānoskaidro, vai ir pieejams kāds ārējs finansējums. Piemēri, kā var veidot administratīvos resursus – ieturot zināmus procentus no katra saņemtā ziedojuma; viens ziedotājs finansē visus administratīvos izdevumus; tiek piesaistīts ārvalstu finansējums u.c.;
- jāizvērtē pieejamie cilvēkresursi – brīvprātīgie, kas var īstenot organizatorisko procesu, profesionāļi, kas var ziedot pakalpojumus juridiskajos, mārketinga, sabiedrisko attiecību un finanšu jautājumos.

Sagatavošanās kopienas fonda dibināšanai

Pirms organizācijas dibināšanas jābūt cilvēku vai organizāciju grupai, kas veido t.s. iniciatīvas grupu. To veidojot, jāņem vērā šādi principi:

- spēku samērs – 1/3 princips vai dažādu sabiedrības grupu pārstāvniecība, lai kopienas fonds nekļūtu atkarīgs no kāda viena konkrēta spēka, piemēram, pašvaldības vai ietekmīga uzņēmuma;
- interešu konflikta novēršana – kopienas fonda pārvaldē esošās un ar to cieši saistītās NVO nevar pretendēt uz fonda finansējumu, tāpat fonds nedrīkst veidot ciešas saiknes ar politiskajām partijām vai konkrētiem spilgtiem politiskiem līderiem.

Ar iniciatīvas grupas dalībniekiem sākotnēji var strādāt individuāli, bet, izkristalizējoties fonda darbības aprisēm, sasaucot kopīgas sanāksmes. Galvenie jautājumi, kas jāapsprīž potenciālajiem fonda dibinātājiem:

- fonda darbības ģeogrāfiskās robežas;
- fonda nosaukums, mērķi un darbības metodes;
- fonda attīstības vīzija;
- fonda pārvaldes principi, tā vadītājs, vadītāja pilnvaras un atbildība;
- dibinātāju profils un vieta fonda pārvaldē;
- fonda biroja telpas un nepieciešamais biroja aprīkojums;
- sabiedrības informēšanas pasākumi un sabiedrības iesaistīšanas metodes;
- fonda reģistrācija (vairāk informācijas www.nvo.lv vai www.nvoinstitut.lv).

Pirmās aktivitātes pēc kopienas fonda formālas nodibināšanas:

- fonda stratēģijas izstrāde;
- sabiedriskā labuma statusa iegūšana, lai nodrošinātu nodokļu atlaides ziedotājiem (vairāk www.fm.gov.lv);
- līdzekļu piesaistes plāna izstrāde;
- darbs ziedojumu piesaistē;
- fonda vizuālās identitātes izveide un sabiedrības informēšanas kampaņa;
- darbs ar fonda pārvaldes struktūrām – padomi, uzraudzības komiteju;
- pirmā projektu konkursa sagatavošana - līdzekļu piesaiste, nolikuma izstrāde un sabiedrības informēšana par to.

3.5. Talsu un Lielvārdes kopienu fondu darbības salīdzinājums

Šajā tabulā ir atspoguļotas Talsu novada fonda un Lielvārdes attīstības fonda būtiskākās īpatnības un fakti, kas saistāmi ar abu fondu attīstību līdz 2006.gada jūnijam. Salīdzinājums veikts ar mērķi rosināt citu kopienu fondu un interesentu pārdomas par kopienas fondu praksi Latvijā un to iespējamo darbības pilnveidošanu, kā arī dažādajiem iespējamajiem kopienu fondu attīstības scenārijiem.

Talsu novada fonds	Lielvārdes attīstības fonds
Dibināts 2003. gada februārī.	Dibināts 2003. gada decembrī.
Darbojas rajona ietvaros - 50 000 iedzīvotāju.	Darbojas pilsētas ar lauku teritoriju ietvaros - 7 500 iedzīvotāju.
Dibinātāji - 41 privātpersona un 4 NVO.	Dibinātāji – 14 uzņēmumi, 1 privātpersona.
Dibināšanas un dalības maksa 20 LVL gadā.	Dibināšanas un dalības iemaksa 100 LVL.
Trīs gadu laikā dalībnieku skaits – 78.	Divu ar pusi gadu laikā dalībnieku skaits – 26.
Dibinātāju un dalībnieku gada maksu sadala šādi - 25% neaizskaramajam finanšu kapitālam, 10% fonda administratīvajiem izdevumiem un 65% projektu konkursiem.	Dibinātāju gada maksas sadala - 50% neaizskaramajam finanšu kapitālam, 50% projektu konkursiem; dalībnieku gada maksas sadala – 10% neaizskaramajam finanšu kapitālam; 5% fonda administratīvajiem izdevumiem; 85% projektu konkursiem.
Fonda pārvaldes institūcijas – <u>padome</u> (78 dalībnieki) un <u>uzraudzības komiteja</u> (9 pārstāvji) no dalībnieku vidus, kas pārstāv pašvaldību, NVO un uzņēmējus; izpildinstitūcija – valde (2 personas).	Fonda pārvaldes un izpildinstitūcija – <u>valde</u> (9 personas), kas pārstāv dažādas sabiedrības grupas.

3.6. | Latvijas kopienu fondu apraksts

Talsu novada fonds (2003)

Talsu novada fondu izveidoja 41 privātpersona un 4 nevalstiskās organizācijas. Tā mērķis ir veicināt vietējās labdarības tradīcijas un atbalstīt attīstību Talsos un to apkārtnē. Talsu novada fonds darbojas teritorijā, kas kopumā aptver 50 000 iedzīvotāju. Pirmajos trijos darbības gados fonds ir atbalstījis 63 projektus dažādās sabiedriskā labuma sfērās - izglītībā, kultūrā, mākslā, amatieru sportā, literatūrā, sociālajā sfērā, novada vēsturē, vides aizsardzībā un citās, kam nav peļņas gūšanas rakstura, par kopējo summu LVL 26 310. Papildus fonds piešķir vienu stipendiju augstskolas studijām un piecas stipendijas mācībām Talsu mākslas un mūzikas skolās par kopējo summu LVL 1230 gadā. Dalībnieku iemaksas fondam tiek dalītas pēc šāda principa – 65% no katra ziedojuma ir novirzīti vietējo projektu konkursu atbalstam, 25% neaizskaramajam kapitālam un 10% fonda administratīvajiem izdevumiem. Fonda neaizskaramais kapitāls ir LVL 7000. Neaizskaramais kapitāls tiek piesaistīts akcijas "100 draugi Talsu novadam" ietvaros. Fondam ir regulāri ikgadējie ienākumi no fonda dalībniekiem. To skaits no fonda dibināšanas ir pieaudzis līdz 78. Katrs no viņiem ik gadu ziedo fondam vismaz LVL 20. Visiem fonda dalībniekiem ir tiesības balsot vispārējā projektu konkursā, tādējādi lēmumu pieņemšanā tiek nodrošināta plaša sabiedrības viedokļu pārstāvniecība. Talsu kopienas fonds ir reģistrēts kā nodibinājums, un tam ir piešķirts sabiedriskā labuma statuss. Turpmāko gadu atbalsta prioritātes tika noteiktas II Talsu iedzīvotāju forumā, kurā pulcējās ap 150 talsenieku.

Kontaktinformācija: Valdes priekšsēdētāja vietniece Iveta Rorbaha
K. Valdemāra iela 17a, Talsi, LV 3200
Talsu novada fonds
Tālrunis: +371 26596146
Fakss: +371 3291684
E-pasts: novadafonds@talsi.lv
www.tnf.lv

Nodibinājums "Talsu novada fonds"
Reģistrācijas nr. 50008073841

Hansabanka Konts: LV51HABA0551004740459
SWIFT kods: HABALV22

SEB Latvijas Unibanka Konts: LV28UNLA0050002833717
SWIFT kods: UNLALV2X

Parex banka Konts: LV49PARX0006168200011
SWIFT kods: PARXLV22

Lielvārdes attīstības fonds (2003)

Lielvārdes attīstības fondu nodibināja 14 uzņēmumi un viena privātpersona. Fonda misija ir veicināt Lielvārdes un tās apkaimes, kurā dzīvo ap 7 500 cilvēku, attīstību. Pirmajos divos darbības gados fonds ir atbalstījis 56 projektus dažādās ar vietējo iedzīvotāju labklājību saistītās jomās, par kopējo summu LVL 20183. Fonda neaizskaramais kapitāls ir 1670 LVL, ko galvenokārt veido fonda dibinātāju iemaksas.

Fondu pamatā atbalsta tā dibinātāji ar ikgadējo iemaksu LVL 100 apmērā, kas tiek dalīta divās vienādās daļās – 50% neaizskaramajam kapitālam, 50% projektu atbalstam. Pārējie atbalstītāji var kļūt par fonda dalībniekiem, ziedojot LVL 100. 85% no jauno dalībnieku ziedojumi tiek novirzīti projektu atbalstam, 10% - neaizskaramajam kapitālam un 5% - fonda administratīvajiem izdevumiem. Fonds ir reģistrēts kā nodibinājums, un tam ir piešķirts sabiedriskā labuma statuss.

Divarpus gadu laikā fonda regulāro atbalstītāju skaits pieaudzis līdz 26. Dibinātāji un dalībnieki bijuši ļoti devīgi ar papildus ziedojumiem īpašiem mērķiem, kā arī ar atbalstu vispārējai fonda darbības nodrošināšanai.

No dibināšanas brīža fonda atbalstīto projektu profils ir nedaudz izmainījies. Sākumā fonds atbalstīja tikai jau eksistējošu organizāciju un kolektīvu projektus. Šobrīd fonds atbalsta arī tādus projektus, ko piesaka iedzīvotāju grupas un indivīdi bez īpašām saistībām ar kādu konkrētu organizāciju. Daži atbalstīto projektu piemēri:

- autoostas sienu apgleznošana, projektu īstenoja Lielvārdes vidusskola (LVL 120);
- nometne "Mēs savā pilsētā" augsta sociālā riska grupas bērniem, projektu īstenoja pašvaldības sociālā dienesta sociālais pedagogs (LVL 280);
- "Veselības veicināšana Lielvārdes novada invalīdiem", projektu īstenoja Lielvārdes novada invalīdu biedrība (LVL 200);
- "Es un māksla" izglītojoša programma skolēniem, projektu īstenoja Lielvārdes pamatskola (LVL 285);
- "Zaļā klase", projektu īstenoja Lielvārdes vidusskola (LVL 500).

Kontaktinformācija: Valdes locekle Ilze Kreišmane
Lielvārdes attīstības fonds
Raiņa iela 11a, Lielvārde, LV 5070
Tālrunis: +371 2947 9361
E-pasts: kdc@latnet.lv

Nodibinājums "Lielvārdes attīstības fonds"
Reģistrācijas nr. 40008080019

SEB Latvijas Unibanka Konts: LV88UNLA0050004071521
Baltic Trust Banka Konts: LV32BATR0051J02400900

Alūksnes novada fonds (2005)

Alūksnes NVO atbalsta centrs bija iniciators kopienu filantropijas aktivitātēm Alūksnes novadā. Ar intervijām, diskusijām un informācijas izplatīšanu Alūksnes NVO atbalsta centrs veicināja izpratni par kopienu filantropiju un apzināja vietējo cilvēku loku, kas ir ieinteresēti veidot kopienas fondu Alūksnes novadā. Vairāk nekā 80 cilvēku iesaistījās šajā procesā, un 21 no tiem piekrita būt par Alūksnes novada fonda dibinātājiem. Fondu izveidoja 2005.gada 28. janvārī. Alūksnes novada fonds aptver teritoriju ar 25 500 iedzīvotājiem - 9 500 Alūksnē un 16 000 rajonā. Fondam ir piešķirts sabiedriskā labuma statuss.

Pirmajā darbības gadā fonds piesaistīja ap LVL 3250 un organizēja pirmo projektu konkursu. Fonda dalībnieki, kas ziedoja ikgadējo summu LVL 20, ieguva iespēju balsot par projektiem. Pirmajā projektu konkursā atbalstu guva pieci projekti: "Atpūtas un sporta laukums Alūksnē, Rīgas ielā 12", "Pasākums Lāčplēša piemiņas zīmē Apē", „Vecāku izglītības centrs Malienā", "Mazā prinča saliņas labiekārtošana Alūksnes parkā" un „Jauniešu iepazīstināšana ar ekstrēmajiem sporta veidiem un jaunajiem izpildītājiem." 2006. gada februārī tika izsludināts otrais projektu konkurss „Atbalsts iedzīvotāju iniciatīvām." 2006. gada aprīlī fonds izsludināja trešo projektu konkursu, kas tika rīkots sadarbībā ar Nīderlandes korporatīvo fondu KNHM.

Alūksnes novada fonds palīdz vākt līdzekļus arī trim mērķa projektiem: „Alūksnes Pilssalas tiltam", "Zeltiņu baznīcas atjaunošanai", „Apes pansionāta iemītņiem jaunajās mājās Trapenē." 2006.gadā fonda mērķis ir piesaistīt LVL 4250 projektu konkursiem, lai atbalstītu vietējo iedzīvotāju aktivitātes, kas uzlabo vietējās dzīves kvalitāti.

Kontaktinformācija: Valdes priekšsēdētāja Dzintra Zvejniece
Alūksnes novada fonds
Dārza iela 11- 412, Alūksne, LV 4301
Tālrunis/ fakss: + 371 432 2236
Mob.: + 371 2618 5282
E-pasts: Aluksnesfonds@hotmail.com

Nodibinājums "Alūksnes novada fonds"
Reģistrācijas nr. 40008090271

Latvijas Hipotēku un zemes bankas Alūksnes nodaļa
Konts: LV29LHZB4300104692001, kods: LHZBLV22

**VALMIERAS NOVADA
FONDS**

Valmieras novada fonds (2005)

Valmieras NVO atbalsta centrs "Stratēģija" ar Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas (BAPP) atbalstu 2004. gadā veica izpēti par iedzīvotāju attieksmi pret ziedošanu un iesaistīšanos vietējās aktivitātēs. Paralēli tika uzsākta diskusija par kopienas fonda izveidi Valmierā. Tā rezultātā 2005. gada 30. jūnijā 13 vietējie aktīvistu – NVO, pašvaldības un privātā sektora pārstāvji - izveidoja Valmieras novada fondu. Fondu formāli reģistrēja, un tas ieguva sabiedriskā labuma statusu. Valmieras novada fonds darbojas kopienā ar 60 000 iedzīvotāju, no kuriem 27 000 dzīvo Valmierā un 33 000 pārejā novadā. Valmiera ir lielākā pilsēta, kurā Latvijā līdz šim darbu ir sācis kopienas fonds. Fonds veido savu stratēģiju, plāno pakalpojumus ziedotājiem un izstrādā sistēmu līdzekļu piešķiršanai projektu konkursu kārtībā.

Fonda struktūra:

- valdes priekšsēdētājs – atbild par fonda ikdienas darbību, ievēlēts uz trīs gadiem;
- uzraudzības komiteja – septiņi dalībnieki no biznesa sektora, pašvaldības un vietējās sabiedrības pārstāvjiem, ievēlēti uz diviem gadiem. Komiteja pieņems lēmumus par atbalsta sniegšanu vietējiem projektiem;
- atbalsta padome – to veido ziedotāji, kas iemaksājuši vismaz LVL 100, un tiem ir iespēja reizi gadā balsot par atbalstāmajiem projektiem.

2006. gada sākumā tika organizēts pirmais projektu konkurss sadarbībā ar Nīderlandes korporatīvo fondu KNHM. Tajā no 59 pieteikumiem tika atlasīti 25 labākie un iedvesmojošākie. Viena no populārākajām tēmām ir bērnu rotaļu laukumi lauku teritorijās un bērnudārzos, vietējo atpūtas teritoriju labiekārtošana, nometnes sociāli mazaizsargāto grupu bērniem u.c.

2006. gadā Valmieras novada fonda mērķis ir piesaistīt no vietējiem ziedotājiem LVL 4000 projektu konkursiem, lai iesaistītu iedzīvotājus novadam aktuālo problēmu risināšanā, un LVL 1000, lai uzsāktu neaizskaramā kapitāla veidošanu.

Kontaktinformācija:

Valdes priekšsēdētājs Ansis Bērziņš
Valmieras novada fonds
Tālrunis: +371 4281792, +371 26136756
E-pasts: vnf@vnf.lv
www.vnf.lv

Nodibinājums "Valmieras novada fonds"
Reģistrācijas nr. 40008093066

SEB Latvijas Unibanka Konta nr.: LV69UNLA0050006798630
Kods: UNLALV2X

Madonas novada fonds (2006)

Ar BAPP atbalstu 2005. gada februārī Madonas NVO atbalsta centrs rīkoja Madonas iedzīvotāju saietu. Viena no saieta idejām bija kopienas fonda izveide. Tika izveidota darba grupa, kura aktīvi iesaistījās iedzīvotāju aptaujāšanā un informēšanas pasākumos, lai izveidotu Madonas novada fondu, izstrādātu tā stratēģiju un struktūru, piedāvājumus ziedotājiem un līdzekļu piesaistes plānu.

2006. gada 1. martā 14 madonieši nodibināja Madonas novada fondu. Dibinātāju vidū bija Madonas novada iedzīvotāji no dažādiem pagastiem, kuri pārstāv dažādu sabiedrības grupu intereses, piemēram – skolotāji, uzņēmēji, pašvaldību un NVO sektora pārstāvji.

Madonas novada fonda mērķis ir sekmēt labdarības tradīciju attīstību un nodrošināt sabiedriskā labuma ideju īstenošanu Madonas novadā.

Fonda struktūra:

- valde trīs cilvēku sastāvā – atbild par fonda ikdienas darbību, ievēlēta uz trīs gadiem;
- fonda padome – deviņi dalībnieki no uzņēmēju vidus, pašvaldības un vietējās sabiedrības aktīvākajiem pārstāvjiem, ievēlēti uz trīs gadiem. Padome pieņems lēmumus par vietējo projektu atbalstu, stratēģijas izstrādi un īstenošanu;
- dalībnieku kopsapulce – to veidos ziedotāji. Fonda dalībnieki ir visi ziedotāji, kuri iegulda savu artavu un piedalās atbalstāmo projektu atlasē. Dalībniekiem, kas gadā iemaksājuši vismaz LVL 200, ir iespēja kļūt par padomes locekļiem, kā arī izvērtēt un balsot par atbalstāmajiem projektiem.

Madonas novada fonda mērķis pirmajā darbības gadā ir piesaistīt no vietējiem ziedotājiem LVL 3000 pirmajam projektu konkursam, lai mudinātu iedzīvotājus pašu spēkiem risināt vietējās problēmas. Fonda darbības teritorijā kopā dzīvo 45 000 iedzīvotāju, no kuriem 9 500 Madonā un 34 500 pārējā teritorijā.

Kontaktinformācija: Valdes priekšsēdētāja Dzintra Grīleja
Tālrunis: + 371 26717109
E-pasts: dzintragr@inbox.lv
Madona, Saules iela 18b, LV 4801

Nodibinājums „Madonas novada fonds”
Reģistrācijas nr. 40008100692

SEB Latvijas Unibanka
Konts ziedojumiem fiziskām personām: LV81UNLA0050007971435
Konts ziedojumiem juridiskām personām: LV15UNLA0050007971459

Pēcvārds

Ceru, ka šajā izdevumā gūtā informācija ir Jūs rosinājusi padomāt par līdzīgām iniciatīvām savā kopienā, tai pat laikā, iespējams, ir radušies daudz jautājumu, jo šajā rokasgrāmatā nebūt nav iespējams aptvert visus aspektus, kas saistāmi ar kopienu filantropijas un kopienu fondu attīstības iespējām Latvijā.

Kopienu fondi Latvijā veidojušies ar Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas finansiālu atbalstu. Šīs programmas paspārnē darbojās kopienu filantropijas atbalsta programma, kas gādāja par saturisko atbalstu dažādām kopienas filantropijas attīstības iniciatīvām – konsultācijām, semināriem, pieredzes apmaiņas braucieniem un dalību dažādās konferencēs.

No 2006. gada rudens Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas sadarbības partneris kopienu filantropijas atbalsta jomā ir fonda "Ziedot" Kopienu fondu kustība, kas koordinē Latvijas kopienu fondu sadarbību, sniedz konsultācijas un organizē apmācības. Vairāk par pieejamo atbalstu var uzzināt www.bapf.lv un www.labdariba.lv. Kā kopienu filantropijas eksperte vienmēr priecāšos sniegt atbalstu jaunu kopienu fondu iniciatīvu aizsākšanā vai dalīšos pārdomās par dažādiem ar kopienas filantropijas attīstību saistītiem jaunumiem un procesiem Latvijā.

Nobeigumā vēlos uzsvērt, ka kopienu fondi Latvijā, tāpat kā cituviet pasaulē, ir spējuši izveidoties un sekmīgi darboties, pateicoties cilvēku entuziasmam un aizrautībai, vēlmei mācīties un attīstīties. Kopienas fonds ir viens no veidiem, kā sniegt atbalstu videi, kurai jūtaties piederīgi. Jūs varat izmantot šajā rokasgrāmatā sniegtās idejas un izveidot savai kopienai piemērotāko modeli filantropijas veicināšanai un dzīves kvalitātes uzlabošanai. Būtiskākais ir sasniegt mērķus un panākt izmaiņas, ko esat vēlējušies un kas vietējai sabiedrībai rada labākas iespējas kvalitatīvākai dzīvei!

Inese Danga,

kopienu filantropijas eksperte Latvijā

JĒDZIENU SKAIDROJUMI

Brīvprātīgais darbs ir laika, zināšanu un prasmju ziedošana sabiedrības labā, par to nesaņemot atalgojumu. Brīvprātīgo darbu var veikt slimnīcās, NVO, vides talkās un citās sabiedrībai svarīgās jomās.

Filantropija (no grieķu valodas – cilvēkmīlestība) ir indivīda vai juridiskas personas mērķtiecīga un plānota līdzekļu vai citu resursu ziedošana kādiem sabiedriskā labuma mērķiem, visbiežāk organizācijām, nesagaidot par to nekādu atlīdzību. Filantropija atbalsta plašu sabiedrības vajadzību spektru, piemēram, sociālās vajadzības, izglītību, veselības aizsardzību, kultūru, pētniecību, stipendiju programmas u.c. Labdarība tiek sniegta spontāni, bez īpašas plānošanas, aiz līdzjūtības pret kādu, kam tā ir vajadzīga krīzes situācijā.

Kopienu filantropija, tāpat kā filantropija, ir naudas, laika, prasmju vai citu resursu ziedošana sabiedriskā labuma mērķiem, taču definēta konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā – kopienā – un veicina konkrētās kopienas dzīves uzlabošanu un ilgtermiņa attīstību.

Kopienu filantropijas veidi:

- neformāla – spontāni un bez plānošanas vai atbalsts krīzes situācijās;
- formāla – plānots un mērķtiecīgs atbalsts, izmantojot formālas organizācijas – kopienas fondus kā līdzekli filantropisku mērķu sasniegšanai.

Iedzīvotāju forums. Tā mērķis ir iedibināt iedzīvotāju un citu apkaimes pārstāvju līdzdalības tradīcijas vietējās attīstības plānošanā un īstenošanā, attīstot sadarbības mehānismu starp dažādām sabiedrības grupām un sektoriem – pašvaldību, NVO un uzņēmējiem. Iedzīvotāju forumā, dažādām sabiedrības grupām klātesot, nosaka vietējās kopienas attīstībai svarīgākās prioritātes un izveido darba grupas to realizēšanai. Forumā gala ziņojumā tiek apkopoti forumā paustie viedokļi. Pārstāvji no visām vietējās sabiedrības grupām tiek iesaistīti foruma rīkošanā, norisē, kā arī nodrošina forumā noteikto prioritāšu īstenošanu. Visas foruma aktivitātes tiek īstenotas brīvprātīgi, balstoties uz pašu iedzīvotāju interesi un iniciatīvu.

Neaizskaramais kapitāls – tā veidošana kopienas fondā nozīmē to, ka fonds līdztekus līdzekļiem, kas nepieciešami vietējās sabiedrības iniciatīvu atbalstam, piesaista līdzekļus, kurus investē finansu tirgū, lai tālākā nākotnē no gūtās peļņas finansētu projektus un uzturētu fonda administratīvo darbību. Kapitāla ieguldīšanu nosaka fonda izstrādāta investīciju stratēģija.

NVO ir saīsinājums no jēdziena "nevalstiskās organizācijas". Parasti ar nevalstiskajām organizācijām tiek saprastas tās organizācijas, kas darbojas pēc brīvprātības un peļņas negūšanas principa. Latvijā tās saskaņā ar jauno NVO likumdošanu ir biedrības un nodibinājumi.

- **Biedrība** ir brīvprātīga personu apvienība, kura nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav peļņas gūšanas rakstura.
- **Nodibinājums** ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteikta mērķa sasniegšanai un kam nav peļņas gūšanas rakstura.

Kopienas fonds ir neatkarīga labdarības organizācija, kas darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā – pilsētā vai novadā –, piesaistot līdzekļus no vietējiem ziedotājiem un piešķirot tos vietējām nevalstiskām organizācijām vai neformālām sabiedrības grupām, lai īstenotu sabiedriskā labuma mērķus, kas veicina vietējo attīstību un dzīves kvalitāti konkrētajā teritorijā. Kopienas fonda līdzekļus veido daudzu, dažādu vietējo cilvēku un uzņēmumu ziedojumi dažādiem sabiedriskā labuma mērķiem, kā arī pašvaldības vai citu fondu finansējums.

Kopiena ir visas vecuma, etniskās, reliģiskās, sociālās iedzīvotāju grupas, kas apdzīvo/ apvieno noteiktu ģeogrāfisku teritoriju – reģionu, pilsētu vai pagastu.

Korporatīvā sociālā atbildība ir laba biznesa prakse, kas demonstrē uzņēmuma vērtības un principus un parāda, ka uzņēmums brīvprātīgi ir iekļāvis sociālās, vides un cilvēktiesību vērtības savā ikdienas darbībā un attiecībās ar uzņēmumā iesaistītajām pusēm – darbiniekiem, klientiem, partneriem, vietējo sabiedrību un citiem. Sociālā atbildība ietver arī ieguldījumu vietējās sabiedrības attīstībā, kas atspoguļojas arī uzņēmuma korporatīvās filantropijas stratēģijā.

Mecenātisms ir mākslas, zinātnes, sporta, dažādu kultūras pasākumu finansiāla un materiāla atbalstīšana.

Nodokļa atlaides privātpersonām – saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 10.p.1.d. 3 punktu, ziedojot Latvijas Republikā reģistrētām biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām, kurām piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss saskaņā ar Sabiedriskā labuma organizāciju likumu, pirms ienākuma aplikšanas ar nodokli no gada aplikamo ienākumu apjoma tiek atskaitītas ziedojumu summas, taču šīs summas nedrīkst pārsniegt 20 procentus no aplikamā ienākuma lieluma.

Nodokļa atlaides uzņēmumiem – saskaņā ar likuma "Par uzņēmēju ienākuma nodokli" 20.pantu, ziedojot budžeta iestādēm, kā arī Latvijas Republikā reģistrētām biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām vai to iestādēm, kurām piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss, saskaņā ar Sabiedriskā labuma organizāciju likumu, ir tiesības saņemt ienākuma nodokļa atlaidi. Juridiskām personām ienākuma nodokli samazina par 85% no ziedotās summas, taču kopējā atlaide nedrīkst pārsniegt 20% no nodokļa kopējās summas.

Projektu konkurss ir efektīvs mehānisms labāko iesniegto projektu atļai, jo konkurss kā līdzekļu piešķiršanas forma dod vienādas iespējas uz pieejamo finansējumu pretendēt visiem ieinteresētajiem un piešķiramo līdzekļu kritērijiem atbilstošajiem pretendentiem. Projektu konkurss ir galvenā kopienas fondu līdzekļu piešķiršanas metode sabiedrības vajadzībām. Projektu konkursa īstenošanai fonds izstrādā projektu konkursa nolikumu.

Sabiedriskā labuma darbība ir darbība, kuru veic nolūkā uzlabot sabiedrības vai tās atsevišķu indivīdu vai grupu garīgo un fizisko labklājību. Tā ir darbība, kas sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai tās daļai, it sevišķi, ja tā vērsta uz:

- labdarību;
- cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību;
- pilsoniskas sabiedrības attīstību;
- izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un veselības profilaksi;
- sporta atbalstīšanu;
- vides aizsardzību;
- palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās;
- sabiedrības, it īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu, sociālās labklājības celšanu.

Sabiedriska labuma organizācija ir bezpeļņas organizācija – biedrība vai nodibinājums –, kuras galvenie uzdevumi ir visai sabiedrībai svarīgu mērķu sasniegšana, nodrošinot sabiedriska labuma pakalpojumus, darbības, kas aptver ne tikai pašas organizācijas biedrus un viņu intereses.

Sponsorēšana ir savstarpēji izdevīgs darījums starp organizāciju, kas saņem līdzekļus, un uzņēmumu, kas sniedz atbalstu konkrētai organizācijai no mārketinga vai reklāmas izdevumu budžeta. Sponsorēšanas rezultātā uzņēmums iegūst reklāmu. Sponsorēšanas gadījumā uzņēmuma ienākuma nodokļa atlaides nav paredzētas.

Sociālais kapitāls - cilvēku, dažādu sabiedrības grupu vai organizāciju savstarpējas sadarbības un mijiedarbības rezultātā radusies pievienotā vērtība, kas veicina kopīgu vērtību veidošanos, attīsta sadarbības kultūru, uzticamību un koordināciju visos sabiedrības līmeņos, tādējādi veicinot dzīves kvalitātes uzlabošanos.

Testamentārais ziedojums ir privātpersonas testamentā iekļauts ziedojums kādam konkrētam labdarīgam mērķim vai organizācijai.

Ziedojums ir manta vai finansiālie līdzekļi, kurus persona bez atlīdzības, pamatojoties uz līgumu, nodod sabiedriskā labuma organizācijai statūtos noteikto mērķu sasniegšanai bez pret pienākuma veikt darbības, kurām ir atlīdzības raksturs. Ziedotājiem – uzņēmumiem un privātpersonām – pienākas nodokļu atlaides.

INFORMATĪVIE RESURSI

Literatūra:

1. Līdzdalība plānošanā. Rokasgrāmata BAPF Forumā "Līdzdalība plānošanā" organizatoriem. Izstrādāts Antioka Jaunanglijas institūtā (*Antioch New England Institute*) Baltijas Amerikas partnerattiecību fonda projektam "Līdzdalība plānošanā un vietējā filantropija" mērķiem. 2001.gada novembris
2. Kopienas fonda, fonda veida organizācijas vai filantropijas veicināšanas programmas dibināšana kopienā un kopienas labā. Baltijas-Amerikas partnerattiecību fonda projekta "Līdzdalība plānošanā un kopienas filantropija" ietvaros. Izstrādāta: Antioka Jaunanglijas Institūts (*Antioch New England Institute*), 2002.gada maijā
3. Городской благотворительный фонд: новые возможности для финансирования инициатив местного сообщества, Charities Aid Foundation, Moscow, 2000.
4. Фонды местных сообществ: эффективная благотворительность, Charities Aid Foundation, Moscow, 2006.
5. Principles and Techniques of Fundraising. The Fundraising School, Indiana University Center on Philanthropy. Indianapolis, 1998
6. More than Money: Beyond Grantmaking – the Emerging Roles of Community Foundations. The Transatlantic Community Foundation Network, 2006
7. 2005 Community Foundation Global Status report. Worldwide Initiatives for Grantmaker Support-Community Foundations (WINGS-CF). Researched and written by Eleanor W. Sacks

INTERNETA RESURSI:

LATVIJA

www.bapf.lv

Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programma

Alberta iela 13
Rīga LV 1010
Tel. 7039241
E – pasts: ieva@bapf.lv

www.labdariba.lv

Fonds "Ziedot"

Kopienu fondu kustība
Bruņinieku iela 27 – 38
Rīga LV 1001
Tel. 7289339
E- pasts: danga@latnet.lv

www.tnf.lv

Talsu novada fonds

K.Valdemāra iela 17a
Talsi LV 3200
Tel. 26596146
E- pasts: novadafonds@talsi.lv

www.vnf.lv

Valmieras novada fonds

Garā iela 9
Valmiera LV 4201
Tel. 26136756
E- pasts: vnf@vnf.lv

www.nvoinstituts.lv

NVO institūts

Bruņinieku iela 27 – 38
Rīga LV 1001
Tel. 7289339
E- pasts: info@nvoinstituts.lv

www.ziedot.lv

Interneta labdarības portāls

Bruņinieku iela 27 – 38
Rīga LV 1001
Tel. 7289339
E- pasts: ziedot@ziedot.lv

www.nvo.lv

Latvijas Pilsoniskā alianse

Ģertrūdes iela 19/21-3
Rīga LV 1011
Tel. 7846464
E-pasts: alianse@nvo.lv

BALTIJA

www.cfond.org/baltics Baltijas kopienu fondu mājas lapa

STARPTAUTISKAS UN NACIONĀLAS KOPIENU FONDU ATBALSTA ORGANIZĀCIJAS UN ASOCIĀCIJAS PASAULĒ

www.wings-cf.org	Pasaules grantu devēju iniciatīvu atbalsts, Kopienu fondi
www.wings-globalfund.org	Globālais fonds kopienu fondu atbalstam
www.efc.be/projects/philanthropy	Eiropas Fondu Centrs, kopienu filantropijas iniciatīvu programma
www.cafrussia.org.ru	Charities Aid foundation – Russia (Krievija)
www.communityfoundations.org.uk	Community Foundation Network (Lielbritānija)
www.cmif.org	Mičiganas fondu padome (ASV)
www.cof.org	Fondu padome (ASV)
www.p-cf.org	Kopienu fondu partnerība (Krievija)
www.caacf.ru	Krievijas kopienu fondi
www.tcfm.efc.be	Transatlantiskais kopienu fondu sadarbības tīkls
www.cfc-fcc.ca	Kanādas kopienas fondi
www.filantropia.org.pl	Academy for the Development of Philanthropy in Poland
www.buergerstiftungen.de	Vācijas kopienu fondu iniciatīva

KOPIENU FONDI PASAULĒ

www.fondtol.org	Toljati kopienas fonds (Krievija)
www.komunitninadace.cz	Usti nad Labem Community Foundation (Čehija)
www.knpresov.sk	Presov Community Foundation (Slovākija)
www.flzb.lbl.pl	The Biłgoraj Community Foundation (Polija)
www.nivt.org	The Community Foundation for Northern Ireland (Īrija)
www.azfoundation.com	Arizona Community Foundation (ASV)
www.trianglecf.org	Triangle Community Foundation (ASV)
www.cumbriafoundation.org	Cumbria Community Foundation (ASV)
www.victoriafoundation.bc.ca	The Victoria Foundation (Kanāda)

Piezīmes

Three horizontal lines are positioned to the right of the 'Piezīmes' header. Below them, the page is filled with a series of horizontal lines for writing notes.

Inese Danga jau daudzus gadus savu profesionālo izaugsmi saista ar kopienu filantropijas jomu. Starptautiskā pieredze un prakse Latvijā, strādājot ar šiem jautājumiem, rokasgrāmatas autorei ir devusi plašas zināšanas un unikālu pieredzi kopienu filantropijas jomā.

No 2001. gada, kad Baltijas - Amerikas partnerattiecību programma uzsāka kopienu filantropijas programmu, Inese Danga bija šī projekta vadītāja Nevalstisko organizāciju centrā. Tika rīkotas starptautiskas apmācības ar Antioch New England Institute (ASV) un Krievijas – Charities Aid Foundation dalību, pieredzes apmaiņas braucieni uz Čehiju, Slovākiju, Poliju un Krieviju, kas deva pamatu kopienu filantropijas attīstībai Latvijā. Šobrīd Inese ir Baltijas - Amerikas Partnerattiecību programmas kopienu filantropijas eksperte.

Inese Danga regulāri piedalās Eiropas fondu centra Kopienu filantropijas programmas ikgadējās konferencēs, kā arī Kopienu fondu partnerības konferencēs Krievijā, lai uzzinātu aktuālās tendences un iepazīstinātu ar būtiskākajiem jautājumiem interesentus Latvijā. Katru gadu Inese Danga apkopo informāciju par kopienu filantropijas attīstību Latvijā, ko sniedz gan Eiropas fondu centra Kopienu filantropijas programmai, gan Pasaules grantu devēju atbalsta asociācijai, kas datus par Latviju iekļauj savā ikgadējā pētījumā par globālajām tendencēm kopienu filantropijas jomā.

Nozīmīgs ieguvums bijusi dalība Nevalstisko organizāciju centra NVO pasniedzēju apmācības programmā, Latvijas pieaugušo izglītības apvienības kursā “Metodes pieaugušo apmācībai”. Būtiskas ir zināšanas, kas iegūtas Indianas Universitātes (ASV), Filantropijas centra Līdzekļu piesaistes skolas kursā “Līdzekļu piesaistes menedžments”, kā arī dalība Centrālās un Austrumeiropas līdzekļu piesaistes seminārā Ungārijā, ko rīkoja The Civil Society Development Foundation Hungary & The Resource Alliance, iegūstot attiecīgus sertifikātus.

Savas zināšanas un prasmes autore, darbojoties kā kopienu fondu un iedzīvotāju forumu konsultante Latvijā, tālāk ir nodevusi daudziem interesentiem. Inese Danga vada seminārus kopienu fondiem un citām nevalstiskajām organizācijām kopienu filantropijas programmas ietvaros un NVO institūtā. Inese piedalījies ar prezentācijām par labdarības jautājumiem tādos pasākumos kā Baltijas Brendinga konference un konferencē “Business: peļņa un atbildība.”

Kopienu filantropija ir kļuvusi par Ineses sirdslietu. Inese ir portāla Ziedot.lv brīvprātīgā eksperte un Talsu novada fonda dalībniece.